

יום	יום לחודש	יום מוה"ר	ליקוטי חסידות	ליקוטי מוה"ר	מסנה ברורה	השתפכות הנפש	שולחן ערוך
שבת	א'	מג.	רלז	חזרה	ק"ט ק"ד	שנה: ב-ג	שנה: ב-ג
א	ב'	מג.	רלז	קסא:	קב"א קב"ב	שנ"ז: א-ב	שנ"ז: א-ב
ב	ג'	מד.	רלז	קסב.	קב"ג קב"ד	שנ"ז: ג-ד	שנ"ז: ג-ד
ג	ד'	מד.	רלז	קסב.	קב"ה קב"ו	שנ"ז: ה-ו	שנ"ז: ה-ו
ד	ה'	מה.	רלז	קסג.	קב"ז קב"ח	שנ"ז: ז-ח	שנ"ז: ז-ח
ה	ו'	מה.	רלז	קסג.	קב"ט ק"ל	שנ"ז: ט-י	שנ"ז: ט-י
ו	ז'	מו.	רמ	חזרה	קל"א קל"ב	שנ"ז: א-ב	שנ"ז: א-ב

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

486 | ראש השנה | א' תשרי תשפ"ז

דבר המערכת

לפעמים, מרוב ציפיות שאיפות ורצונות, אנו שוכחים להודות לשמוח ולשוש על הזכייה העצומה והנשגבה שאין למעלה הימנה, על עצם זכייתנו להיכלל בקיבוץ הקדוש הזה שרבינו הקדוש כל כך הזהיר והפליג במעלתו.

חובתינו להתעורר להודות בפה ובלב על הזכייה הזאת. בדרכים ובגבולות, בהגעתנו ובשהייתנו שם בעזרת ה', נזכיר לעצמנו בכל עת את גודל הנס ועוצם המתנה המופלאה הזאת. לא ניתן לזקנה לשכחה ולהרגל לגזול מאתנו את חובת הכרת הטוב וההודאה לה' יתברך על מתנת המתנות שהנחילנו בחסד חנינם.

וכך כותב רבי נתן לבנו (עלים לתרופה, א' וישב תקצ"ד):
"כל מה שהצרות והיסורים והבלבולים רחמנא ליצלן מתגברים ביותר ויותר, מחוייבים להודות יותר ויותר, שאף על פי כן, אף על פי שאני כמו שאני, אף על פי כן חסדו גבר עלי כל כך שאני יודע ממנו זכרוננו לברכה, ואיני מתנגד עליו, וגם אני זוכה לנסוע על ראש השנה ולהיות נכלל ונמנה בין אנשי היקרים שיחיו לאורך ימים ושנים, כי הקיבוץ שלנו יקר מאד מאד בעיני יתברך".

רבי נתן לא מתנה את ההודאה על ההיכללות בקיבוץ הקדוש בכך שזכו שם לשפיכת לב ולהתעוררות או לבכיות מעומק הלב, הוא לא מתנה זאת בשום הרגשים נעלים ולא בשום מילויי שאיפות ועבודות גבוהות שדימו לפעול שם, אלא בעצם זה שזכו להיות נכלל ונמנה בין אנשי היקרים שבאו לשם. כמובן שצריך לרצות ולנסות ולעמול, אבל השמחה וההודיה היא על עצם הזכייה העצומה שאין לה קץ.

ולא רק על ההתכללות בפועל בקיבוץ הקדוש יש לשמוח, אלא אף על הרצון במחשבה לזכות לכך, כבר די והותר לשמוח בכל לב ונפש. וכמו שרבי נתן כותב (שם, א' נצ"י תקצ"ז): "צריכים רק להחיות את עצמנו בהלימוד הקדוש של אזהרה לאלקי בעודי, ועל כולם מה שאנו מכינים עצמנו במחשבתנו להיות על ראש השנה במקום קודש גניזתו הקדושה, זאת נחמתינו בעניינו ובזה גיל וישש לבנו, כי עוד יש תקוה להשיג אחרות חיים מעתה על כל פנים".

השמחה וההודיה הזאת היא חלק עיקרי בהתקשרות לצדיק, שהיא מעיקרי תיקוני ראש השנה שלו. לא נסיח דעתנו משמחה קדושה זו, והיא שתמתיק מאתנו כל הדינים, ותמשיך עלינו שנת שמחה וברכה עד בלי די.

העורכים

פניני אור

אמרות מפורסמות מרבינו"ק ותלמידיו

אָמְרוּ בַּצְחוֹת, בְּיָמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה פֶּתַח לְנוּ רִבְנֵנוּ הֵן אֶת הַלֵּב וְהֵן אֶת הַכִּסֵּי עִם הַמַּעוֹת "דָּאס בֵּיטְאָלֶע", כִּי אֵין לְשַׁעַר אֶת רַב הַצְדָּקוֹת שְׁחֻלְקוֹ אֲנִי"ש בְּעֶרְב־רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי חֻלְקוֹ הִרְבֵּה יוֹתֵר מִשְׁהָיָה בִּיקְלָתָם.

(שיח שרפי קודש)

ראש השנה שחל בשבת

"עיקר כל הבריאה מתחילת האצילות עד סוף נקודת המרכז של עולם הגשמי הזה, הכל הוא כדי להראות ולגלות רחמנותו יתברך. נמצא שבכל דבר שבעולם מלוּבש ומצומצם שם רחמנותו יתברך, הכל כפי חיוב רחמנותו יתברך, כי הרחמנות הוא שורש כל הבריאה, כי הכל נברא כדי לגלות רחמנותו יתברך".

אם אנו מאמינים שיש כאן מלך ומלכותו בכל משלה, בהכרח שהיום הזה של ראש השנה שבו שב ובורא את העולם מחדש הוא יום הרחמנות הגדול ביותר. אין שום מקרה ואין שום הפקרה, הכל מושגח בתכלית ומכוון לתכלית זו של רחמנות. לא יתכן שהוא יתברך העמיד את הבריאה באופן שבהכרח יחולו ימי ראש השנה גם בשבת, והכוונה תהא כדי לעורר אכזריות וחמת זעם שצריכים להביא רפיון ידים. זהו עיוות בכל תכלית היראה והמלכות, שבודאי נועדו רק לקרב ולרחם ביתר שאת, ובודאי שאי אפשר לחשוך את חז"ל הקדושים שגזרו שלא לתקוע בשבת, שתקנתם הביאה חלילה התגברות של רע. כי אם כל הבריאה כולה רחמנות, הרי שהתורה בודאי שהיא מלאה רחמים וחיים, היא תורת חיים שכל שומריה ומקיימיה ינחלו כל הטוב שבעולם, אין ספק שקיום גזירת חז"ל רק מביאה רחמנות ביתר שאת.

כל מהותו של יום הדין של ראש השנה מלא רחמנות מופלאה, וכפי שרבינו הקדוש מלמדנו (ליקוטי מוה"ר, ח"ב א-ד): "הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים ובודאי הוא מקיים בנו 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'. ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש השנה שהוא יום הדין בראש חודש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימים פנינו לבקש כפרה מאתו יתברך, על כן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש השנה בראש חודש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש כפרה ועל כן אין לנו בושה ביום הדין לבקש כפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז כפרה, נמצא, שאנו רואין גודל רחמנות שלו, על כן הוא לבדו יתברך ראוי לדון את העולם".

לא יתכן אם כן שקביעות יום זה בשבת יהפוך לפתע למקור של אכזריות ודין, שמביאים פחדים חרדות ורפיון ידיים. ההסתכלות הזאת, שהדין נועד להשחית

המשך בעמוד ט'

אומרים בשם הספרים הקדושים שבשנה שחל ראש השנה בשבת אזי מידת הדין מתנוחה ביותר, מפני שהשבת מתחללת בראש כל חוצות ולא תוקעים בשופר ומה יגן בעדנו, וכפי שראינו בחוש בשנים האחרונות במגפת הקורונה ובאסון שמחת תורה תשפ"ד. הדבר הזה מעורר בי פחד איום ורפיון ידיים...

נקודת העבודה בראש השנה היא ההמלכה, להמליכו ית' עלינו ועל כל העולם כולו. "בראש השנה עוסקים אז לגלות מלכותו בכל העולם כמו שתיקנו לנו חז"ל להרבות בתפילה על זה ותמלוך וכו' מלך כו' עד ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה ומסיימים מלך על כל הארץ דייקא" (ליקוטי הלכות, ערב ה, לו).

'מלכות' פירושה הנהגה. נצטוונו להתחדש ביום זה להכריז ולהאמין שהוא ית' המנהיג היחידי הפועל ומפעיל כל פרט ופרט בעולם העשיה ואין דבר הנפעל מבלעדו, הוא בעל הכוחות כולם ואין עוד מלבדו, המשגיח על כל הנעשה בבריאה ואין דבר נעלם ממנו. "ועל זה צריך לשום כל מגמתו בכל השנה כולה, בפרט בראש השנה שהוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה, שצריך להאמין בהאמת שהכל אחד, כי צריכים להאמין בהשגחתו יתברך בפרטיות, שהוא יתברך צופה ומביט ומשגיח על כל אחד ואחד בפרטיות כפי מקומו ושעתו ועניינו, ועל ידי זה יכול לדבק את עצמו לה' יתברך ולהיות נכלל בו יתברך מכל מקום שהוא" (שם, ריבית ה, ג).

האמונה בהנהגה ומלכות עוקרים את כפירת הטבע, שבה נאחזת כל ההשקפה האכזרית כאילו העולם הפקר ושמי שרוצה להרוס ולהתאכזר הרשות בידו חלילה. האמונה מחייבת לדעת ולהאמין שיש בעל הבית לעולם, ורק ברצונו נפעל הכל, ואין שום כח אחר שיכול להזיז אצבע מבלעדי רצונו.

ביום ראש השנה שבה הבריאה ומתחדשת, "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון", המלך שב ברצון מחודש כביכול לנקודת ההתחלה ובא לברוא את העולם. ומהי התכלית שבעבורה הוא בורא זאת? הבה נשמע לקולו הרחום של רבינו הקדוש (הובא באוצר היראה סבלנות אות א') המגלה לנו טפח מכבושנו של עולם בשורש כוונת הבריאה, וכה הם דבריו המאירים:

לתגובות והערות 3323796@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 6:40 - נין החמה 6:31 - סוויק"ש 8:54

צאת החג 8:04 - צאת החג לר"ת 8:29

לפי איש

כדי שתמליכוני עליכם

הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א

אמירת מלכיות עצם התשובה על שרשי החטא

נתבונן מעט בעצם יסוד תקנת חז"ל לומר פסוקי 'מלכיות' בראש השנה ותכלית אמירתם.

ידוע כי בראש השנה עיקר עסקנו ותפלתנו הוא שתתגלה מלכותו ית' בעולם, כי אז חוזרת ומתחדשת הבריאה שתכלית בריאתה היה לגלות מלכותו ית' (לקו"מ ח"א מט-ד), ועיקר המכוון הוא שרצה שיהיו בני אדם שיכירו ויאמינו וידעו שהוא המלך המנהיג והמושל והשליט בעולמו כרצונו.

וכמו שכתב בליקוטי הלכות (בציעת הפת ד-א): "עיקר בחינת מלכות הוא לגלות מלכותו יתברך לכל באי עולם שידעו ויאמינו כל באי עולם שהוא יתברך לבדו מלך מנהיג ומושל שליט בעולמו כרצונו, שעל זה אנו מתפללים הרבה בראש השנה ויום כפור, כמו שאנו אומרים ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך בהר ציון וכו', מלך על כל העולם כולו בכבודך וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך וכו', וכן חותמין הברכה מלך על כל הארץ, המלך הקדוש, המלך המשפט, הכל כדי לגלות מלכותו לכל באי עולם".

ובראש השנה דנים את העולם אם אכן התקיים בו גילוי זה ובא לתכליתו, ואז העולם זוכה להשפעת חסד ורחמים וכל טוב, או שח"ו נתגדלה שם מלכות אחרת דסט"א ואז המלכות דקדושה נוקמת ח"ו כבוד קונה, [ומשפט זה עצמו הוא גם כן חלק מגילוי המלכות, שמטיל מוראה של מלכות על הבריות, שיידעו שאין העולם הפקר אלא יש בעל הבית לעולם, שהעושה רצונו יטול שכרו והעובר על רצונו יכריטנו ענשו].

גילוי המלכות דקדושה נעשה במשך כל השנה ע"י שאנו מכבדים אותו ועושים רצונו ומשועבדים אליו ומתייראים ממנו מתוך שאנו מאמינים שהוא מנהיג העולם והכל שלו, וזה מה שמביא שפע החסד, וכל עבירה או זלזול ברצון המלך וכל קרירות באמונה שאין מאמינים שהוא המנהיג והמושל וסומכים על מלכות אחרת ומשתעבדים להנהגה אחרת זולתו הם הגורמים ח"ו תוקף הדין, כי במלכות עצמה יש ב' כחות, שלחוסים בצילה ודבקים בה היא מביאה חיים ושפע חסד ושמירה מכל רע, ולעומת זה למורדים בה הרי היא עצמה מקור הדין והעונש ר"ל,

בה בפה ובלב ע"י אמירה זו, הרי עשו תשובה וכפרה על שורש העבירות שבעבר, ואזי המלכות נהפכת למקור חסד ורחמים לאדם וכמשנ"ת.

ויתירה מזו, כי הכפירה עצמה וכל פגמי האמונה הם שורש כל הדינים, כי כל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם, וע"י גילוי האמונה נתמתק הדין לגמרי כנ"ל.

ומלכותו ברצון קבלו

ואמנם, היות ומעיקרי מדת המלכות הוא שנקבל זאת ברצון, כנודע, דהיינו, שנשתעבד מרצון לבנו לעשות רצונו ולא רק בכפיה, ע"כ נצטוונו ביום הזה לומר לפנינו מלכיות, כדי שנמליך אותו עלינו ונאמין ונבין ונדע שהנהגתו ומלכותו עלינו היא הטובה הנפלאה עבורנו ושעל כן כדאי לנו להתבטל לגמרי להנהגתו מרצון ולא רק בכפיה, ונכלל בזה, הן הביטול למצוותיו, דהיינו שנקבל עלינו עול תורתו ומצוותיו באהבה ובשמחה ולא רק בכפיה, אלא שנדע ונבין שגזירות המלך האהוב הזה היא תכלית טובתנו והצלחתנו בזה ובבא, והן הביטול להנהגתו עמנו בכלל, דהיינו שנאמין על כל מאורעותינו ברוחניות ובגשמיות וכל הקורות והמעשים אשר נעשים עמנו שהכל לטובתנו בכל עת ובכל מצב.

ואשר על כן פרשת 'ואהבת' מצורפת לפסוק שמע ישראל [שהוא העיקר והתכלית מפסוקי 'מלכיות'] ושניהם יחד נקראים בלשון חז"ל 'קבלת עול מלכות שמים' (ברכות יג.), כי זה עיקר קבלת עול מלכות שמים, שנקבל עול מלכותו בשמחה וברצון ונשמח בדברי תלמוד תורתו ובמצוותיו לעולם ועד וניחדו באהבה ונאמין שהכל לטובה ובכל מדה ומדה שמווד לנו נודה לו במאד מאד, ורק כך זה נחשב למלכות ולא לכפיה.

ואשר על כן גם הוזכרנו לשמוח בראש השנה (עיי' לקוטי הלכות, שבת ז-מו), וכן תקיעת שופר שהוא חלק מהממלכה צריך להיות בשמחה, כי ההמלכה מרצון ובשמחה היא עיקר נקודת המלכות.

ולפי"ז נבין באור חדש למה בחרו אנשי כנה"ג להעמיד פסוקים אלו לסדר מלכיות, ונקטו דווקא פסוקי רחמים וחסד ולא של פורענות, כי בפסוקי מלכיות אלו טמונים גילויי אהבה והתחזקות נפלאים שה' אתנו ועמנו ואצלנו גם בכל המקומות הנמוכים ושיגמור עמנו לטובה בחסד גדול, ועי"ז שנאמר פסוקים אלו בהתעוררות הלב ובכונה, ונבין

כמו שאצל מלך בשר ודם, ששומר ומגין ומפרנס ודואג לצרכי נתיניו הנאמנים למלכותו, והוא עצמו הדין ומעניש ומכלה את מורדיו.

וע"כ נתנו לנו חז"ל העצה הנפלאה ביום הדין, להכריז ולגלות בפה ובלב קבלת עול מלכותו ית' ולדבר ולומר דבורי האמונה שהוא המלך היחיד המושל בכל, וזה עצמו עיקר התשובה, כי כל כח היצר הרע והסתתו לעשות נגד רצון ה' נובע מכפירות ופגמי אמונה [כמובא הרבה בדברי רבי"ל], שזה מביאו לפרוק עול מלכותו ורצונו ית' ח"ו, וכאשר נכשל ח"ו נוסף עוד כפירה באדם כי הפשע מכניס כפירה באדם.

וכאשר בא לשוב בתשובה שלמה, הרי תחילת הכל הוא לשוב לקבל עול מלכותו ית', שהוא ההשתעבדות לאמונה, להכיר שהוא המלך היחיד המחיה ומהווה ומנהיג הכל ובכלל זה גם ההכרה במוראה של מלכותו ית' היפך הקרירות ופריקת עול, וזה עיקר התשובה והכפרה על שורש החטא והמרדה בו ית'.

וזה שאמרו בזה"ק (ח"ג קכב): שעיקר התשובה הוא להשיב המלכות דקדושה למקומה, כי שורש הבריאה היא לגלות מלכותו ית' כנ"ל, וכשפגם באיזה עבירה עי"ז נעשה העלמה על אמונה ועל גילוי המלכות דקדושה, וע"כ צריך לחזור ולהשיב המלכות דקדושה למקומה, שיתגלה שהשי"ת הוא לבדו המלך והמנהיג בכל הבריאה כולה ולהשתעבד אליו ולקבל עול מלכותו.

ונמצא, שאמירת מלכיות היא חרטה על העבר ותשובה ותקון על מה שפגם בעבר ע"י הכפירות, ומלבד זאת אמירה זו היא גם סגולה להמשכת האמונה לכל השנה כולה שהוא היפך היצר הרע.

ולכן, ע"י אמירת מלכויות במכוון זה, שאז שב בתשובה על שורש ועיקר החטא, עי"ז נמתק הדין ונתהפך לרחמים, כי מלבד מה שהוסר המקטרג ע"י התשובה עוד נוסף כאן סיבת חסד ושפע טובה, כי מתוך שאנו בעצמנו מקבלים עלינו מחדש עול מלכותו אזי המלכות עצמה נהפכת למקור חסד ורחמים, וכמשנ"ת שכיון שחזר להיות נתינו של מלך הרי המלכות משפיעה חסד ושמירה עלינוה ברחמים גדולים.

וזה שאמרו חז"ל (ר"ה טז). שאמר הקב"ה 'אמרו לפני בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם', ומבואר שם שהוא הדרך להמתק הדין של ר"ה, כי כאשר אנו בוחרים מרצון לקבל עול מלכותו ומודים

ונאמין שמלכותו ית' כולו אהבה ורצון טוב וחסד, אזי נקבל זאת בשמחה וברצון גמור, דהיינו, שנתרצה בתורתו ובמצותיו וגם בכל מה שינהיג עמנו בכל פרט ופרט בכל השנה כולה בפרטיות ובכלליות, ואז נחשב להמלכה שלמה שמביאה את כל ההמתקה הרצויה, וזה כונת חז"ל 'אמרו לפני מלכיות', שע"י אמירת פסוקי דרחמי אלו, שמגלים פנימיות האהבה שבמלכות ית', ע"ז 'תמליכוני עליכם', שאכן תקבלו עול מלכותי ברצון, שזה עיקר ההמלכה.

אמירת מלכיות – בנין יסוד כח התשובה

אמנם מלבד כל הנ"ל עוד נוספה בעצה עמוקה זו של 'אמרו לפני מלכיות' – כדי שתמליכוני עליכם', כח עיקר ויסודי בעבודת התשובה, כי כבר נודע שעיקר העיקרים בתשובה הוא התפילה והצעקה לה' והיא עיקר העצה לתשובה לקטני ערך כמונו היום שאין יכולים לעשות כל הסיגופים והתעניות.

אמנם, כדי שהאדם יתפלל ויצעק לפני ה' צריך הוא להאמין שה' אתו עמו ואצלו ועומד עליו לשמוע צעקתו, אבל כאשר ח"ו נחלש דעתו וסבור שלפי רוב עונותיו וכסילות עכירת מעשיו אין חפץ בו ה' לשמוע קולו הפגום, או שסבור שמכיון שהוא עדיין שרוי במקום שפל ומזוהם ומטונף כזה ע"כ אין זה כבוד השי"ת להיות שם להשגיח עליו ובודאי אין השי"ת נמצא שם, אזי מיד רפים ידיו ממלחמת התפילה והצעקה.

וזה עצמו חלק מהכפירה שנכנסת באדם ע"י עונותיו, וכמבואר, שהאפקורסות שבלב גורמת לאדם שלא יאמין שה' עומד עליו לשמוע תפלתו והיא הגורמת לו להתרפות מעמל התפילה ע"י בלקו"מ (ח"א, סב-ג), והיינו, שע"י שהאמונה שהיא המלכות נפגמת, אזי מיד נפגמת התפילה שהיא מדת המלכות, כי התפילה היא עצמה האמונה שמדבר אז דברי אמונה שה' מנהיג העולם והוא הבעל כח לחדש שם כרצונו וע"כ בא לבקש שיתחדשו ישועות, וכשאינו מאמין בשלימות במלכותו ית' שהוא המנהיג הפועל הכל לבדו כרצונו וביכלתו לחדש הכל בכל רגע, ע"ז נפגמת התפילה ח"ו ורפים ידיו מלהתפלל.

והתפילה שהיא בחי' אמונה היא העומדת נגד עמלק המפריד הטבע מהשגחה ומעלים מלכותו ית', וע"כ עמלק כרוך אחר הנחשלים שהושלכו לחוץ ע"י עוונותיהם להרפות ידיהם מן התפילה שהיא עיקר התשובה, כי עמלק הוא המחַקֵּר העוקר אמונה וגילוי מלכות ה' מן העולם, ומחליש דעת האדם שה' עזבו ושאינו משגיח עליו במקומות מטונפים כאלו שנקלע להם, וע"ז מרחיקם מן התשובה.

וזה עיקר מהות העצבות שהוא עיקר נשיכת הנחש שעמלק מכניס בלב האדם, היינו, פגם אמונה בהנהגת השי"ת [כי העצבות הוא הכפירה בהשגחתו ואהבתו ומציאותו ית' לאדם בכל עת] שהוא עיקר מפסיד התפילה שורש התשובה, כי גורם לאדם שתחלש דעתו לומר בעת הסתרה 'היכן אבא' וע"ז להתרחק מהתפילה, וזה עיקר ריחוק האדם מתשובה ותפילה, מחמת שנופל לזקנה וטבע שהוא פגם אמונת ההשגחה, ונדמה לו שבמקום שפל כזה

אין השי"ת מביט עליו ואין מי שמנהיגו ומרחם עליו עתה, והוא כעין כפירה באמונה זו שמלכותו יתברך בכל משלה.

וע"כ, ע"י אמירת פסוקי מלכיות, שחוזרים בפה ובלב אמתת יסוד האמונה, שהשי"ת אתנו עמנו ואצלנו גם במקומות הכי נמוכים והוא שיגמור בעדנו בכל החשכויות והגלויות, כי הוא מלך כל הארץ המולך ומנהיג ומשגיח ברוב אהבה גם בכל עת הסתרה ובכל המקומות השפלים ומהפך הכל לטובה ומסבב ברוב

ע"י אמירת פסוקי מלכיות, שחוזרים בפה ובלב אמיתת יסוד האמונה, שהשי"ת אתנו עמנו ואצלנו גם במקומות הכי נמוכים, ע"י בונים ומעמידים ומציבים את יסודי התשובה התלויה בתפילה

ע"ז נדע שה' אתנו עמנו ואצלנו ושיגמור בעדנו גם במקומות הנמוכים שנפלנו לשם, כי הוא מלך ומנהיג גם במקומות השפלים ויגמור שם כרצונו, ובכח הדעת והחזק שמשאב מאמירת פסוקים אלו נתעורר גם אנו ממקום שאנו להמליך את השי"ת ולקבל עול מלכותו בתשובה שלמה מרצון, וע"ז נצא להלחם בעמלק ע"י כח התפילה שתחזירנו בתשובה שלמה, וזה עיקר עבודתנו בר"ה, לגלות מלכותו עד סוף כל המדרגות התחתונות עד שיתעוררו גם כל הנופלים ביותר לשוב אל ה' בתשובה שלמה. [ולפי"ז, 'כדי שתמליכוני עליכם' אין הכונה רק לסוף התשובה, שיעשה בעל תשובה גמור לעשות כרצונו ית' בשלמות כעבד למלכו, אלא גם על התחלת ההתעוררות לתשובה, שמכח אמירת מלכיות יידע ויאמין שגם במקומו נמצא השי"ת ומנהיג שם כרצונו וע"ז יתעורר לשוב, ו'תמליכוני עליכם' שאמרו חז"ל יתפרש לפי"ז 'עליכם' – כמו שאתם עדיין, שתדעו שגם שם אפשר להיות קרוב אליו ולעבדו ולקבל עול מלכותו כי שם נמצא השי"ת, וזה התחלת ההתעוררות והכח לשוב בתשובה, וזה עצמו שורש ההתחזקות לתפילה שהיא עיקר התשובה, שידע שהשי"ת ברוב רחמי מנהיגו ומשגיח עליו גם שם ולא נטשו ולא יטשהו לעולם].

וזה עצמו המתקת הדין הנעשה ע"י אמירת פסוקי מלכיות [כמו שהבאנו לעיל] כי מחמת שמתעוררים ע"י אמירה זו לחגור עול לתפילה שהיא תשובה ע"כ נמתק הדין הבא מחמת פריקת עול התשובה.

וגם כי ע"ז באמת נופל כל כח הרע השולט על האדם, כי כל כח מלכות דסט"א הוא מכח ההסתרה וההעלמה, אבל כשנתגלה שהשי"ת נמצא שם עמו ומנהיג שם הכל ונבנית מלכות דקדושה, אזי המלכות דסט"א שהיא שורש כל הרע מתבטל מאליה ואדברת המלכות דקדושה נבנית ביתר שאת.

וזה סוד הודוי על העוונות שהוא מעיקר תקוני התשובה וממתיק כל הדינים, וע"ז נבנית המלכות דקדושה ונחרבת המלכות דסט"א כנודע, כי ע"י שמתודה הוא מודה שהשי"ת נמצא גם שם במקומות השפלים ואזי יתפרדו כל פועלי און, ואכמ"ל.

ומלכותו בכל משלה

ויסוד הדברים מבואר בהרחבה בדברי מוהרנ"ת ז"ע (בלקוטי הלכות ה' עדות ה"ה) שעיקר נקודת העבודה בגילוי המלכות שאנו עוסקים בה בראש השנה הוא, לגלות שהשי"ת מלך גם במקומות הנמוכים והשפלים, דהיינו, שגם כאשר אחד חטא כנגדו ית' ונתרחק ממנו אולם אעפ"כ הוא ית' עמו אתנו ואצלו ומסבב הכל כדי שהרחוק יוכל לשוב ואין שום כח לסטרא אחרא לכבוש ולנצח, כי באמת הוא ית' מלך לעולם ומלכותו בכל משלה והכל נסתבב לכבודו באופן שהאדם יחזור ויתקרב אליו ויתקן הכל, ובודאי הוא מושל גם במקומות המטונפים ויש לו ית' שם דרכים נפלאים להחזיר כל אחד לתשובה כי הוא מושל ומולך שם לגמרי והכל כפוף לרצונו הפשוט. ומבואר שם, שזה עיקר דרך התשובה והכח לתשובה

האמונה במלכותו ית' כונה את כח התשובה

וזה כוונת חז"ל 'אמרו לפני מלכיות' – כדי שתמליכוני עליכם', שע"י שנאמר בפה מלא את הפסוקים המורים על היות מלכותו נצחית עדי עד ובכל משלה,

כשיתברר ויתאמת דבר זה אצל האדם שמלכותו בכל משלה ויאמין באמונה שלמה שהשי"ת מלך ומנהיג כרצונו גם במקומות השפלים שהוא מונח בהם.

ולתועלת הדברים נעתיק מעט מצוף נועם לשון קדשו שם: "עפ"י דברי רביז"ל (בלקו"מ ח"ב ס"ו פ"ב) שעיקר התשובה נעשה בחודש אלול שאז עשה משה דרך כבושה לילך בה, ודרך התשובה שעשה משה באלול הוא, על ידי שקישר עצמו עם כל המדרגות וגילה והודיע שה' יתברך בכל מקום בכל המדרגות שבעולם בבחינת אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, שאפילו בעשר כתרין דמסאבותא גם שם נמצא ה' יתברך בבחינת ומלכותו בכל משלה וכו', ומוסיף מוהרנ"ת - "ולפעמים מחמת ירידתו הגדולה שנפל וירד בגלות התאוות מאד כל אחד כפי ירידתו עד שמחמת זה נופל בדעתו כאלו אפס תקוה עד שהבעל דבר רוצה להפילו שיתייאש מן הרחמים ח"ו ונדמה לו שלפי האמת כבר אבדה תקותו ח"ו, וכל זה מחמת שמהפך האמת, כי באמת לא כך הוא האמת האמתי, כי כבר גילה לנו ה' יתברך רבוי רחמי שאינם כלים על ידי משה רבינו ועל ידי הצדיקים האמתיים שאחריו שגילו שה' יתברך בכל מקום, ואפילו בעשר כתרין דמסאבותא שהוא כלל כל הטומאות שבעולם ר"ל גם שם נמצא ה' יתברך".

וממשיך ומבאר: "וזה כל עבודתינו בראש השנה שאז נברא העולם שהוא בחינת דינים, שאז עוסקים לפרסם מלכותו אשר בכל משלה, דהיינו שכל העולם הכל נכלל בו יתברך, כי אין אנו חולקין ח"ו בחי' מלכות לעצמנו חלילה, רק אנו מודים ומודיעים כי מלכותו בכל משלה, שהוא יתברך מושל ומושל בכל, מרום כל דרגין עד סוף כל דרגין, עד תכלית דיוטא התחתונה, כי אפילו בעשר כתרין דמסאבותא מושלת מלכותו יתברך, ועל כן אומרים בכל הברכות בראש השנה, מלך על כל הארץ וכו' וכן, מלך על כל העולם כולו וכו', כי זה עיקר עבודת ראש השנה לגלות מלכותו אשר מושלת בכל בחינת לה' הארץ ומלוואה שאומרים בכניסת ראש השנה, כי על ידי זה חוזרים בחינת שלא כסדר שהוא כלל העולם שיהיה נכלל בבחינת כסדר, שעל ידי זה עיקר המתקת הדינים".

ומוסיף שם עוד: "כי כלל התורה הוא אמונה, כמו שכתוב כל מצותיך אמונה, וכמו שאמרו חז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת שהוא אמונה, ועיקר האמונה שצריכים להאמין בה' יתברך שהוא יחיד קדמון היה הווה ויהיה, וכמו שצריכים להאמין במציאותו יתברך כן צריכין להאמין שהוא הבורא, הוא היוצר, הוא המנהיג מלך שליט ומושל ומשגיח על כל דבר מראש ועד סוף, כי כשאנו מאמין ח"ו שהוא יתברך מושל בכל תמיד ומלכותו בכל משלה, הוא כופר ומקצץ בנטיעות, ועל כן עיקר האמונה הוא בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, כי צריכים להמליכו למעלה ולמטה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת להאמין שמלכותו בכל משלה, וזהו בעצמו בחינת ה' הוא האלקים כו' היינו ליחד בבחינת מלכות על ידי שיוודעים ומאמינים

שמלכותו בכל משלה.

ומסיים שם: "כי זה עיקר התשובה, כשיוודעים ומאמינים שה' יתברך נמצא עמו תמיד בכל עת ובכל מקומות שהוא, כמו שכתוב בכל מקומות ממשלנו, ועל ידי זה יזכה לילך בדרך התשובה שעשה משה, כי עיקר היצר הרע והסטרא אחרא כל כחם על ידי השקר שהוא הרע שהוא הטומאה,

על זה אנו נוסעים לצדיק על ראש השנה, לקבל הימנו הארת השמחה וההתחזקות בכלל, ובאמירת פסוקים אלו בפרט. כי

זה עיקר יסוד כח התשובה, שנאמין שה' אתנו ועמנו, ומכאן זה נשמח ונקבל אומץ וכח להתפלל, שבזה תלויה כל התשובה.

כי בתחלה מחטיא את האדם על ידי שקרו שמטעה אותו בכמה מיני הטעאות ואחר כך כשבא על דעתו לשוב, מחליש דעתו ומכניס בלבו שכבר נסתלק ה' יתברך ממנו והוא רחוק כל כך עד שאי אפשר לו לשוב ובאמת הוא להיפך, כי באמת מלכותו בכל משלה אפילו בעשר כתרין דמסאבותא, וכמו שכתוב, השוכן אתם בתוך טומאתם, וכמו שפירש רש"י, אפלו כשהם טמאים שכינה עמהם, ועל כן צריכין לידע שזה עיקר דרך התשובה שעשה משה באלול, והצדיקים אמתיים והכרוכים אחריהם ממשיכים זה הדרך בכל שנה ושנה, שהעיקר הוא במה שיוודעים ומודיעים בכמה לשונות ואזהרות וכרוזים הרבה בלי מספר שה' יתברך עדיין עמנו עם כל אחד ואחד אפילו עם החוטא הגרוע שבכל

העולם כולו, כי מלכותו בכל משלה בבחינת ואציעה שאול הנך.

וכל זמן שהאדם חוזר זאת בדעתו ולבו ומכניס זאת בלבו באמת בבחינת וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אזי בודאי יש לו תקוה גדולה כל ימי חייו לזכות לדרך התשובה באמת, כי זה עיקר דרך התשובה שעשה משה והצדיקים שאחריו, בבחינת הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, שזה הפסוק הוא סוד כונות אלול כמובא, שהכונה הפשוטית שיוצא מזה לכל בני אדם הפשוטים הוא שה' יתברך ברחמי הודיע לנו על ידי צדיקיו האמתיים שהוא נותן בים דרך וכו', דהיינו שאפילו בתוך מצולות ים הרבים מאד מאד השוטפים על האדם כהמון גלי הים ממש בבחינת כל משברך וגליך עלי עברו, בבחינת ותשליכני מצולה בלבב ימים, בבחינת שאתי בבור תחתיות במחשכים במצלות, וכן בפסוקים הרבה, מכל שכן כמו שיוודע האדם בעצמו מה שעבר עליו ולהיכן ירד ונשלך על ידי מעשיו אף על פי כן גם שם יש דרך ונתיב תמיד לשוב אליו יתברך ועיקר הדרך נעשה על ידי שיוודע ומאמין כי מלכותו בכל משלה, בבחינת אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך שזהו סוד כונת אלול, בבחינת הדרך הנ"ל שכל אדם יכול לזכות אליו בכל מקום שהוא, בפרט באלול אם יאמין בכל זה באמת ובפשיטות עכ"ל.

אתה הוא מלכנו

ומנפלאות דבריו נמצאנו למדים, שכאשר אנו אומרים בראש השנה 'המלך' ומבקשים על התגלות מלכותו ית' וכמו כן כאשר אנו אומרים פסוקי מלכיות - "כדי שתמליכוני עליכם", הרי עצם ההמלכה הזאת היא כבר יסוד ההתחזקות והשמחה, כי היא הנותנת תקוה עצומה גם לרחוק שברחוקים ואפילו למי שנפל בעשר כתרין דמסאבותא, כי המלכות הזאת מחייבת את האמונה שהוא ית' שליט ומנהיג ומשגיח גם בעת ובמקום הנפילה והוא מסבב הכל לתיקון הבריאה, וא"כ בודאי יש לכל אחד דרך לשוב ממקום שנפל לשם כי גם שם נמצא השי"ת וכבודו מלא עולם וא"כ גם משם יכול להתקרב להשי"ת.

וזה צריכים אנו לעורר בלבנו בעת אמירת פסוקי 'מלכיות', שמלבד ההתבוננות הפרטית בכל פסוק ומשמעותו ורמזיו, הרי שבכל פעם שאומרים ענין 'מלכות' ושהוא ית' מלך על כל הארץ, צריך לעורר ולחזור בלב את היסוד הזה, להפריך את השקר של הס"מ שרוצה לייאש ולומר שיש מציאות של אדם שהוא מנותק מבוראו ושיש מקום שממנו אבדה תקוה לשוב, ואנו מכריזים ואומרים האמונה בפה מלא ובתוקף ובגבורת עוז שאין מציאות כזו, כי הוא ית' מלך על כל הארץ ומלכותו בכל משלה ובודאי הוא נמצא גם במקום הפחות והמזהה ח"ו ואם ירצה האדם לידבק בו יוכל גם משם ובודאי יש שם ג"כ דרך לשוב בתשובה שלמה, ומכאן חזרת האמונה הזאת ימשיך שמחה והתחזקות לכל השנה כולה כי בודאי יש לו תקוה לתשובה שלמה באמת, וזה יתן לו הכח להדבק לתפילה וצעקה שהיא עיקר התשובה.

וידוע מדברי המפרשים שההבדל בין מלכות

לשלטון הוא, שהמלכות היא ברצון בבח' ומלכותו ברצון קבלו, הנה כי כן, בכל הזכרת שם מלך מונח בזה שאנו מכירים בכך שהוא מנהיגנו באהבה וברחמים וכדאי לנו להתחבר להנהגתו כי שם מקור חיים טובה וחסד, והוא ג"כ מיסודי ההתחזקות הנצרכים לנו ביום זה לקבלת עול תפילה ותשובה.

וממה שנתבאר לעיל שעיקר האמת שהצדיק מאיר בנו בראש השנה הוא הבקאות ברצוא ושוב, יש להבין שבתביבת 'מלכות' נרמזים שני החלקים הללו בשלמות, כי מלכות הוא בח' יראה וכמ"ש בלקו"מ (ח"א ס' קל"ה) וז"ל: "ימי דין, שהיא בחינת יראה, בחינת מלכות, כמ"ש (אבות פרק ג): 'אלמלא מוראה של מלכות', ועל כן נאמר בעמלק (דברים כ"ה) 'ויזנב בך כל הנחשלים וגו' ולא ירא אלקים', כי עיקר כחו היה מחמת שלא העלו את המלכות דקדושה, מחמת שלא היה להם יראת אלקים, שהוא בחינת מלכות", עכ"ל, ונמצא שבכינוי 'מלכות' נרמז יראה, ובקבלת עול מלכות בראש השנה אנו מקבלים על עצמנו עול היראה, הכוללת בתוכה הן את הבושה (שהיא יראה, כמארז"ל נדרים כ): ובזה נכלל עיקר החרטה על העבר, והן יראת העונש ויראת הרוממות לבלתי לחטוא בעתיד, וכל זה בח' 'בקי ברצוא' (כמבוא בלקו"ה ה' שבת ה"ז אות מה), ויחד עם זה מרומז ב'מלכות' ענין ההתחזקות העצומה שמלכותו ית' בכל משלה, שמכל ובכל מקום אפשר להתקרב אליו ית', וזהו ה'בקי בשוב', ושניהם נעוצים בכינוי 'מלכות', וצריך לעורר זאת בכל פעם שמזכירים ענין מלך ומלכות ביום הזה, ולרצות להמשיך דעת נפלא זה, לאַחַד שני אלו כאחד והיו לאחדים בידו, להתיירא ממנו ית' בתכלית ולדעת עוצם טובו ורחמנותו בכל רגע ורגע, כדי שיע"ז יתעצם לקחת כלי הזיין של תפילה מכל מקום שהוא ולהמליכו ולשוב אליו בכל לב ונפש.

מלכות של חסד

ומלבד זאת שממתיקים הדין הן ע"י עצם קבלת עול המלכות והן ע"י שמתחזקים להאמין שמנהיג אותנו ברחמים גם במקומות השפלים ועי"ז מתאמצים בתפילה שהיא עיקר התשובה כמו שנתבאר, הרי בנוסף לזה בפסוקים אלו אנו מגלים שכל מדת המלכות שהיא מדת היראה, היא באמת בפנימיותה כולה חסד ורחמים, וזה עיקר גילוי מלכותו ית', כי השי"ת ברא העולם לגלות בו מלכותו והנהגתו, אולם כל תכלית המלכות הוא לגלות טובו ורחמנותו, וזה עיקר הנהגתו בבריאה, וכשמגלים זאת, זה עיקר יחוד ה' והעלאת המלכות דקדושה מנפילתה, כי עיקר אחיזת המלכות דסט"א המעלים ומסתיר אור מלכות ה' הוא, שנאחזים במדת היראה והגבורות שהם מדת המלכות, ומנתקים אותם משורש החסד, ועי"ז יש להם כח להעלים הנהגתו ומלכותו יתברך ולצייר כאילו יש מלכות אחרת בעולם.

וכמו שהיה אצל עמלק שהוא עיקר המלכות דסט"א וכל מהותו הוא להסתיר המלכות דקדושה, שמיד בצאתנו ממצרים בעת שישיראל צמאו למים הכניס בנו את היראה הנפולה לחשוב 'היש ה' בקרבנו', שכאילו ה' עזבנו וכועס עלינו בכעס של נקמה, ועי"ז 'ויבוא עמלק' (כמ"ש בסוף פרשת בשלח, ועיי' היטב בלקוטי הלכות בכור בהמה טהורה ד-ו, יח) ונתעצם כחו להגדיל המלכות

דסט"א שהוא הדמיון הכוזב כאילו יש איזה רע שישולט בעולם.

וכשיודעים שהכל לטובה, ושגם בעת הדין והיראה כולו חסד ואהבה, אזי מתבטל שורש כח המלכות דסטרא אחרא, ונתעלה מלכות ה' שרק הוא המנהיג והמלך לעשות שם כרצונו ועי"ז בעצמו נמתקים כל הדינים.

וזה עיקר עבודתנו בר"ה, שדווקא בתוקף הדין של מלכות ויראה המתגלה בראש השנה, אנו עוסקים לגלות פסוקי המלכות המלאים אהבה ורצון לישראל, ומעוררים את שורש הדין והיראה שבמלכות ה' שכולו חסד ואהבה ועי"ז נמתקים כל הדינים, וזוכים לתשובה שלמה מאהבה.

ועל זה מבטנו ומגמתנו בכל שהותנו בקיבוץ הקדוש ועל קברו הקדוש ובפרט בעת אמירת מלכיות, לעורר ולהמשיך התחזקות אמיתית ושמחה שלמה בה' ובחסדו על כל השנה כולה

הנסיעה לצדיק בראש השנה לקבל ההתחזקות והשמחה שורש דרך התשובה

ועל זה אנו נוסעים לצדיק על ראש השנה, לקבל הימנו הארת השמחה וההתחזקות בכלל ובאמירת פסוקים אלו בפרט, כי זה עיקר יסוד כח התשובה, שנאמין שה' אתנו ועמנו ומכח זה נשמח ונקבל אומץ וכח להתפלל שבזה תלויה כל התשובה, וכמו שהרחיב מהור"ט בלקוטי הלכות (שבת ה"ז אות ב') "כי רוב העולם קשה עליהם התשובה, מחמת התגברות היצר הרע בכל פעם מחדש, כי זה ידוע כי הכל חפצים ליראה את שמך ואפלו פושעי ישראל מלאים חרטה גדולה, והרבה מתעוררים כמה פעמים לשוב לה' יתברך, אך בתוך כך נופלים בדעתם מגודל התגברות הבעל דבר שמתגרה בהם בכל פעם, כמו שאמרו חז"ל בכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו

ומבקש להמיתו".

ורק בכח הצדיק יכולים להתחזק ולקבל אמתת הדעת על גודל רחמי ה' עליהם, וכמו שממשיך שם (באות ג'): "כי עיקר ההתעוררות וההתחזקות לשוב אל ה' תמיד, הוא בכח הצדיק שהוא כל ימיו בתשובה אף על פי שכבר עשה תשובה, כי הוא עושה תשובה בכל פעם על השגתו הראשונה עד שבכל פעם הוא משיג גדלת הבורא יתברך בהשגה עצומה יותר וכן לעולם, ובכל פעם שמשיג השגה יתרה הוא מכניס בלב כל הרחוקים מאד מאד שיתחזקו ממקומם לשוב לה' יתברך איך שהם, כי בכל פעם שמשיגים גדלתו יתברך יותר, הם משיגים רחמי וחסדיו יותר, כי זה עיקר גדלתו יתברך, ועל ידי זה הם מאירים בלב ישראל שיש תקוה לכל אחד לשוב אליו יתברך תמיד, בבחינת ואציעה שאל הנך".

וכפי שגם מבאר בתוך דבריו שם (באות ג) ש"עיקר התשובה הוא בחינת להכרית זרעו של עמלק בכל הבחינות, הן בגשמיות לזכות להכרית זרעו, שהם עיקר בחינת ממשלת זדון, שמבקשין על זה הרבה בראש השנה ויום כפור, ועולתה תקפץ פיה וכו' כי תעביר ממשלת זדון וכו', הן להכניע הרע שבדם שבחלל השמאלי וכו', שזהו גם כן בחינת זוהמת עמלק וכו', ומחמת שהוא מלחמה ארוכה מאד עד שהשם יתברך בעצמו צריך ללחום עמו, על כן אי אפשר כי אם בכח הצדיק שהוא בחינת משה שממשיך בקיאות בהלכה בקי בעיל בקי בנפיק".

ובעיקר נעשה זאת ע"י הצדיק בראש השנה, וזה אחד מעיקרי הנסיעה לצדיק בראש השנה, לקחת תרופות שמחה והתחזקות זו, וכמו שמבאר שם עוד (באות מו) וז"ל: "וכל זה צריכים ביותר בראש השנה שהוא תחילת השנה שהוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה, ואז צריכי להמשיך דרכי התשובה, ועל כן הקדים לנו השם יתברך ברחמי חודש אלול הקדוש שבהם עוסקים לתקן דרכי התשובה כדי שנזכה בראש השנה לילך בדרכי התשובה הקדושים האלו, ועל כן באמת צריכין לנסוע לצדיקי אמת על ראש השנה שהם יכולים להמשיך דרכי התשובה אלו, והעיקר להמתיק תוקף הדין של ראש השנה ולהמשיך על עצמם שמחה אז, כמו שהזהיר אדמו"ר ז"ל, שבראש השנה צריכין להיות בשמחה, וכמו שכתוב בנחמיה לענין ראש השנה אכלו משמנים ושתו ממתיק ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם, וזה בחינת שופר שהוא לעורר חסדים ולהמתיק דינים כידוע, היינו לעורר רחמי השם יתברך שיסתכל רק על כל הנקודות טובות שבישראל ולא יסתכל על הרע שלנו כלל, עד שיכנס בלבנו רחמי העצומים עד שיהיה נמשך שמחה עלינו, שעל ידי זה עיקר תקון התשובה, וזה בחינת אשרי העם יודעי תרועה וכו' בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירומו. כי קול שופר הוא בחינת עשרה מיני נגינה, שהם עקר השמחה".

ועל זה נשים מבטנו ומגמתנו בכל שהותנו בקבוץ הקדוש ועל קברו הקדוש ובפרט בעת אמירת מלכיות, לעורר ולהמשיך התחזקות אמיתית ושמחה שלמה בה' ובחסדו על כל השנה כולה, כדי שנזכה עי"ז להיות חזקים ואמיצים בתפילה וצעקה אליו יתברך עדי נזכה לתשובה שלמה שתביא במהרה גאולה שלמה.

אֲכָלוּ מֵעֵדְנִים וְנִשְׁתּוּ מִמֶּתְקִים!

ועתה, שימו לב:

אלו היהודים אשר עמדו ובכו בשמעם את עזרא הסופר קורא בספר התורה ביום ראש השנה, בהבינם "שלא קיימו התורה כראוי" (כלשון רש"י המובא לעיל) - אין המדובר ביהודים שלא הניחו תפילין דרבינו תם, או שדיברו באמצע קדיש ח"ו, או שטלטלו ללא עירוב ח"ו. אלא בהרבה יותר גרוע מכך...

המדובר היה ביהודים שהתחתנו עם נשים נוכריות והולידו מהם גויים גמורים! רחמנא ליצלן ולישזבן.

וכמו שמסופר בספר עזרא, וכן מסופר תיכף בפרק שלאחריו, שאחר שחגגו בני ישראל בשמחה רבה את כל ירח האיתנים, התאספו אחר החג: "ובָּיָוִם עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֶאֱסָפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצוּם וּבְשָׂקִים וְאָדָמָה עֲלֵיהֶם: וַיַּבְדִּלוּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֹכֶר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ עַל חֲטָאתֵיהֶם וְעוֹנוֹת אֲבֹתֵיהֶם". ופירש רש"י: "מכל בני נכר - ומנשיהם של העכו"ם כמו שנאמר למעלה".

ואלו היהודים, כאשר שמעו ברה"א את דברי התורה אשר קרא לפניהם עזרא, התעוררו בבכיה ונאבל. ועליהם הזהירו עזרא ונחמיה: "אל תתאבלו ואל תבכו ... לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעֲזָכֶם".

והוא נורא מאד למתבונן, עד היכן עד היכן אסור ליפול בדעתו גם מעוונות נוראים כאלה, שהלך והתחתן עם גויה והוליד ממנה בנים רח"ל, וגם אחד כזה, כאשר מתעורר לשמוע את דבר ה', ושב בתשובה, צריך להאמין ולבטוח ברוב רחמי ה' טובו, ולילך לאכול משמנים ולשתות ממתקים ולבלי להתעצב, רק חדות ה' תהיה מעוזו!

כי אסור בשופו"א להניח לבעל-דבר להפוך את היראה ופחד לעצבות ומרה שחורה, אלא לבוא ע"י היראה לשמחה בה, "וגילו ברעדה".

"כִּי זֶה עֶקֶר הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְכִּיר אוֹתָם אֶזְרָא נִחְמִיָּה, כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּפְלַע עֲלֵיהֶם יִרְאָה וּפְחַד גָּדוֹל כְּשֶׁרָאָה לִפְנֵיהֶם אֶת הַתּוֹרָה, מַחֲמַת שְׂרָאוּ בְּעֶצְמוֹ שֶׁעָבְרוּ מֵאֵד אֶזְרָא כְּמַעֲט עַל כָּל הַתּוֹרָה, כִּי נִכְשְׁלוּ אֶזְרָא בְּנִשְׁיָם נִכְרִיּוֹת. עַל כֵּן אָמַר לָהֶם, שֶׁאֵין עַל פִּי שְׂעָשׂוּ מִה שֶׁעָשׂוּ, וְעָכְשׁוּ נִפְלַע עֲלֵיהֶם יִרְאָה וְנִתְעוֹרְרוּ לַתְּשׁוּבָה - יְהִיו נִזְהָרִין מֵאֵד מֵאֵד מַעֲצָבוֹת, בְּחִינַת 'וְאֵל תַּעֲצֹבוּ', שֶׁלֹּא יִבְאוּ עַל יְדֵי הִירְאָה וְהַפְחַד לַעֲצָבוֹת חֹס וְשִׁלּוּם. כִּי חֲדוּת ה' הִיא מֵעֲזָכֶם, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ מִחֲזֶק אוֹתָהֶן בְּשִׂמְחָה וְחֲדוּת בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֲנַחְנוּ שָׁם.

וְכֵמוּ שֶׁאֲמַר רַבֵּנוּ זְכַרְנוּ לְבִרְכָּה שֶׁאֲפִלוּ אִם הָאֵדָם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, תִּכְף שְׂמִיעוּר לְשׁוֹב לַה' יִתְבָּרַךְ, מִתְּכַף הוּא עֲבָרָה גְדוֹלָה כְּשִׁישׁ לוֹ עֲצָבוֹת חֹס וְשִׁלּוּם. וְעַל כֵּן גַּם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכַּפּוּרִים צָרִיכִין לַהֲתַחֲזֵק לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד, כט).

וסוגיא זו עמוקה מאד, כיצד לירא ולפחד מה', בלי שום עצבות ומרה שחורה. ולשם כך יש להתקרב באמת לרבינו הקדוש, ולשקוד על דלתי תורתו, להגות הרבה ב'ליקוטי הלכות' ו'עלים לתרופה', לקנות את דרכי הבקיות האמיתית בעבודת ה', כיצד להמשיך על עצמו יראה עילאה דעילאה, יראת העונש שאינה מפילה ומרחקת, רק יראה שמקרכת את האדם לבוראו ומחזקת אותו לעמוד על עמדו ולא לעזוב בשום פנים ואופן.

ולשם כך אנו נוסעים לרבינו על ראש השנה, שימשיך עלינו יראה מיוחדת זו.

"כִּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מְמַשִּׁיכִין יִרְאָה גְדוֹלָה וְעֶצְמוּהָ עַל יְדֵי הַשּׁוֹפָר, בְּחִינַת 'אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יִתְרָדוּ', כִּי אֵז הוּא פֶּחַד יִצְחָק. וְעַל כֵּן מִתְחִילִין אֶזְרָא וְכֵן תֵּן פֶּחַד וְאִימָתָה וַיִּירָאוּ' וְכו', כִּי עֶקֶר הַתִּקּוּן עַל יְדֵי הִירְאָה. הֵינּוּ שְׂבִירֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא הַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ שֶׁהוּא עֶקֶר מַלְכוּת דְּקֻדְשָׁה שְׂמִימִיכִין וּמִמְלִיכִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּחִינַת 'וְצִמְיַחַת קֶרֶן לְדוֹד עֲבָדָךְ' וְכו', וּמְשִׁיחַ הוּא עֶצֶם הִירְאָה עֲלָאָה מֵאֵד מֵאֵד, כְּמוֹ שֶׁתְּנוּב וְהִרְחוּ בִּירְחוֹ ה', כִּי יִמְשִׁיךְ יִרְאָה עֲלָאָה וְנִפְלְאָה מֵאֵד כְּעוֹלָם עַד שְׁכָלִים יִקְיָמוּ אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא יִפְרוּ אֶת בְּרִיתוֹ לְעוֹלָם, כְּמִבְּאֵר בְּכִמְהָ פְסוּקִים. וְאֵז יִתְקַצֵּם בְּשִׁלְמוֹת 'וּבְעִבּוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תִּחְטְאוּ'. וְעַתָּה אֲנִי מְמַשִּׁיכִין עֲלֵינוּ הָאָרֶה מִירְאָה עֲלָאָה זֹאת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל יְדֵי כַח הַצִּדִּיקִים שֶׁאֲנִי נֹסְעִין אֲלֵיהֶם, וּבִפְרָט עַל יְדֵי הַצִּדִּיקִים שׁוֹכְנֵי עִפְרָה שֶׁאֲנִי מְשַׁתְּחִין עַל קִבְרָם בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה ... וְהוּא מְמַשִּׁיךְ עֲלֵינוּ עַתָּה בְּכָל דּוֹר יִרְאָה עֲלָאָה וְנִפְלְאָה כְּזֹאת שֶׁנִּזְכָּר מֵעַתָּה כְּלָנוּ לַהֲתַחֲזֵק בַּה' יִתְבָּרַךְ וְלִבְלִי לִפְרֹד מִמֶּנּוּ חֹס וְשִׁלּוּם בְּשׁוּם אִפֶּן כְּעוֹלָם" (שם ה).

ואכן, הזוכים להיות על ר"ה אצל רבינו הקדוש, ממשכים ביותר על עצמם יראה עילאה זו, שאינה מרחקת ומעציבה, רק מקרבת ומשמחת.

ומעתה אנ"ש היקרים: אשרינו, אשרינו, אשרינו! "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעֲזָכֶם".

הפסוק המפורסם והידוע ביותר לחסידי ברסלב הבאים לרבינו הקדוש על ראש השנה, הוא הפסוק: "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם".

וזאת ע"פ המובא בספר חיי מוהר"ן: "וְהִזְהִיר לְעֲשׂוֹת כְּרוֹז שְׁכָל מִי שֶׁסָּר אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ וּמִקְרָב אֵלָיו, יִהְיֶה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲצִלוֹ, לֹא יִחְסַר אִישׁ. וְמִי שֶׁזָּכָה לְהִיּוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רָאוּי לוֹ לְשַׂמֵּחַ מֵאֵד מֵאֵד. "אֲכָלוּ מֵעֵדְנִים וְשִׁתּוּ מִמֶּתְקִים כִּי חֲדוּת ה' הִיא מֵעֲזָכֶם", וְזֶה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה" (חיי מוהר"ן, תג).

גם במכתבו מביא מוהרנ"ת שיחה זו, וכותב: "אֵל תִּשְׁכַּח שֶׁתִּהְיֶה לְאֵל הַיִּית עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה בְּתוֹךְ עֶדְהָ קְדוּשָׁה וְנוֹרָאָה כְּזֹאת, וְכִבְרֵי הַזִּהְיָנוּ הוּא זְכַרְנוּ לְבִרְכָּה שְׂמִי שֶׁהוּא אֲצִלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ בְּכָל הַשָּׁנָה, וְאֲמַר בְּפִרוּשׁ: אֲכָלוּ מֵעֵדְנִים וְשִׁתּוּ מִמֶּתְקִים כִּי חֲדוּת ה' הִיא מֵעֲזָכֶם, כִּי הַמִּקְרָא הַזֶּה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה" (עלים לתרופה, מכתב מיום ב' דחור"מ סוכות תקצ"ח).

ואכן, פסוק זה מובא גם בפוסקים על ענין ראש השנה, שצריכים לאכול ולשמוח בו. וכמו שהביא הטור את דברי הרא"ש שהסכים לדברי רב האי גאון [שחולק על רב נטרנאי גאון, וסובר] שאין להתענות בראש השנה אלא יש לאכול ולשתות בשמחה. וז"ל: "שיפה הוא שלא להתענות, שכן אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל לכו אכלו מעדנים ושתו ממתקים" (טור או"ח סימן תקצז).

וכן נפסק להלכה: "אוכלים ושותים ושמחים, ואין מתענין בראש השנה" (שולחן ערוך או"ח סימן תקצז סעיף א). "ר"ל, אף שהוא יום הדין, מכל מקום מצוה של 'ושמחת בחגך' שייך גם בו, שגם הוא בכלל חג, כדכתיב תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, ונאמר בנחמיה ח' 'אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ד' היא מעוזכם" (משנ"ב, שם ס"ק א).

ומה שאמר רבינו פסוק זה על אלו שבאים אליו לראש השנה (אע"פ שזה נאמר על כל איש ישראל בכל מקום שהוא), מסתמא הוא מפני שבאצלו זוכים בשלימות לקדושת ותיקוני ראש השנה, ולכן הזוכה להיות אצלו ראווי לו לשמוח מאד מאד - ולא רק בראש השנה אלא בכל השנה כולה - ולקיים בהידור רב את הפסוק "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם".

והנה, למען נתעורר להבין עד היכן הדברים מגיעים, מן הראוי לפתוח את התנ"ך ולעיין היכן נאמר פסוק זה.

ובכן, פסוק זה נאמר בספר נחמיה, שם מסופר שביום ראש השנה אסף עזרא הסופר את כל העם אל הרחוב אשר לפני שער המים, וקרא לפניהם בספר התורה. וכאשר שמעו העם את דברי התורה, ושמו את לבם להבין היטב את אשר שמעו, התחילו לבכות ולהתאבל, כי הבינו שלא קיימו את התורה כראוי. ואז: "וַיֹּאמֶר נְחֻמְיָה הוּא הַתַּרְשֵׁתָא וְעִזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר וְהַלּוּיִם הַמְּבִינִים אֶת הָעָם לִכְלֹל הָעָם, הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא לַה' אֱלֹהֵיכֶם, אַל תִּתְאָבְלוּ וְאֵל תַּעֲצֹבוּ, כִּי בּוֹכִים כָּל הָעָם כְּשִׁמְעָם אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה". ופירש רש"י: "היום קדוש - כי יום ר"ה הוא: כי בוכים כל העם - מפני שלא קיימו התורה כראוי".

ואז הוסיף ואמר להם: "וַיֹּאמֶר לָהֶם, לִכּוּ אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וְשִׁתּוּ מִמֶּתְקִים וְשַׁלְחוּ מִנּוֹת לְאֵין נֶכּוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנֵינוּ וְאֵל תַּעֲצֹבוּ כִּי חֲדוּת ה' הִיא מֵעֲזָכֶם". ופירש המצודות: "משמנים - מאכלי שמן: ממתקים - משקים מתוקים: לאין נכון לו - למי שאין המזון נכון ומזומן לו, ר"ל לדלת העם: כי חדות ה' - ר"ל שמחת יום טוב שהיא שמחה של מצוה היא תתן לכם עוז ותעזמוות".

[והמלב"ם פירש: "יש לפרש שרקא לפנייהם פרשת היום והבינים כי היום הוא יום הדין, ועל כן בכו מאימת הדין, וגם רצו להתענות. ואמר להם נגד התענית 'לכו אכלו משמנים', ונגד הבכי 'ואל תעצבו'. וכמו שאמר במדרש שישאל יש להם דין והם עושים יום טוב שבטוחים שה' יוציא משפטם ליכות, וז"ל שחדות ה' היא מעוזכם, בזה תראו כי עוז לכם בה' שייטיב חסדו עמכם"].

ואם לא די באזהרת נחמיה, הרי שעברו הלויים והשתיקו אותם שלא ימשיכו בשום אופן לבכות. "וְהַלּוּיִם מְחַשִּׁים לְכָל הָעָם לֵאמֹר הַסּוּ כִּי הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאֵל תַּעֲצֹבוּ". ופירש רש"י: "מחשים - היו מזהירין לכל העם לחשות שלא יבכו עוד" (רש"י). "מחשים - היו משתקים את כל העם ואמרו להם שתקו מן הבכי" (מציד"ד).

ואכן, העם צייתו, "וַיִּלְכְּוּ כָל הָעָם לֵאכֹל וּלְשָׁתוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת וּלְעֲשׂוֹת שְׂמִיחָה גְדוֹלָה, כִּי הִבִּינוּ בְּדָבָרִים אֲשֶׁר הוֹדִיעָנוּ לָהֶם".

ויהיו נא אמרינו לרצון

הכנה לקראת ראש השנה מאת הגה"צ הגר"מ שליט"א

כל אדם וכל שנה הם קומה שלמה ממש

הנה באמת צריך לידע, כי לכל שנה ושנה יש קומה, קומה שלמה, כשם שהאדם הוא קומה שלמה של רמ"ח איברים ושס"ה גידים, ברוחניות ובגשמיות, לפי שכל אדם הוא עולם מלא. ויש באדם אפילו בגשמיות ריבוא רבבות ענינים, ואדם אחד אינו דומה לחבירו כלל. וצריך כל אחד לראות שיקח את עולמו למען כבוד השם יתברך, שזוהי כל תכלית האדם. ואין פלא על מה שהבעל דבר מתגבר כל כך על האדם, כי כל אדם הוא ענין מיוחד ועולם מלא שלם בפני עצמו, ועליו להנהיג את עולמו כראוי בתורתו ובתפלתו ובנועם דבקותו בהשם יתברך ובהתקשרות לצדיקים, ובזה נעשה ממנו ענין מיוחד, עולם מלא ממש.

וכמו כן הוא הדבר בשנה, שהשנה היא עולם מלא עם רמ"ח איברים ושס"ה גידים. ועל כן אין לטעות ולחשוב כי ראש השנה הבא הוא כראש השנה של אשתקד, וחוזר ובא פעם אחר פעם, כי טעות גדולה היא. אלא ראש השנה חדש עם שנה חדשה הוא בחינת בריאה חדשה וקומה חדשה לגמרי.

ואין אנו רואים, כמי שאינו מבחין, שיש לו ראה חלושה או דעת קצרה, שאינו מבחין בין אדם לחברו. רואה הוא אדם אחד, ורואה עוד אדם, ואומר כי הכל דבר אחד הוא, אדם ועוד אדם והכל שוה, וסובר שאין שום חילוק ביניהם. וכל זה הוא מחמת שאינו מבחין. אבל באמת אדם אחר הוא ענין אחר, ועולם אחר לגמרי הוא.

כל הנגונים שווים הם אצלו

ושמעת, שפעם אחת אמר מרן מסאטמאר זצ"ל תורה ארוכה נפלאה, והיה שם יהודי אחד שלא הבין ולא היתה לו הבנה בדרושים. אמר אותו יהודי: כבר שמעתי מרבנו תורה זו פעמים רבות. השיב לו: מעולם לא אמרתי שיחה זו. ואמר לו משל, שבעיר סאטמאר או בקראלי, היה יהודי אחד שלא היה מבין בנגינה. ולא היתה לו שום הבנה בנגינה, וכל הנגונים היו אצלו נגון אחד. פעם אחת בא נגון חדש לעיר, וכשבא נגון חדש לעיר מטבע נעשה שמחה גדולה ומזמרים אותו ומרקדים בו וכו'. התמיהה אותו יהודי: וכי נגון חדש הוא זה? הלא זה נגון עתיק וידוע ומה כל הרעש?... וכל זה לפי שלא היה מבין בנגינה, היו כל הנגונים אצלו דבר אחד.

הנה גם בזה הוא כן בענינו, שעלינו לידע כי ראש השנה הבאה עלינו לטובה הוא ר"ה חדשה שלא היתה מעולם! נגון חדש, ושנה חדשה, והיא מתנת אלקים, ימי אלול ותשרי. כי הנה ניתן לנו חודש אלול שבו נעבוד השי"ת בכח הדיבור לתקן את כל השנה כולה, ולבנות את השנה למפרע בקומה שלמה. וחודש תשרי ניתן להניח בו יסוד איתן, בבחינת ירח ה'איתנים', חידוש גדול ליסוד השנה החדשה. ובדואי עיקר היסוד הוא לעבד את הרצון, כי כל האדם אינו אלא הרצון. וצריך כח הדיבור שבה יכולים לבנות רצון טוב, לחזק ולהיטיב ולרומם את הרצונות הטובים, ואת הרצונות שאינם טובים להפכם לטובה.

תגלה רצונך לפני השי"ת כפה מלא

הנה איתא בדברי רבינו הקדוש בליקוטי מוהר"ן (תורה י"ג) על הפסוק "אריתי מורי עם בשמי", שהצדיק מלקט את הרצונות ומחדש אותם. וביאר רבינו כי "בשמי" הם הרצונות הטובים, כשאדם חפץ ברצונות טובים ומשתוקק לקרבת אלקים, לקדושה, לאהבת השם, לתורה ולתפלה ולמדות טובות, זהו בחינת "בשמים", ובעבור זה ירד האדם לעולם הגשמי הזה. ו"מורי" הוא מלשון מורת נפש, כי נפש הוא רצון, והוא דבר מר, וגם על זה ירד האדם לעולם, שיהיה לו רצונות לתאוותיו ולמדותיו הרעות ולרצונות שאינם טובים. ועיקר עבודת ימי הרצון היא לתקן את הרצון ולבנותו, ובעזר השם יתברך מתחדשים הרצונות, עד שמהות האדם נעשית כפי רצונותיו.

וזה אולי טעם אמירת תיקוני זוהר שנוהגים לאומרו בחדשים האלו, שהוא הספר הנעלה והעמוק ביותר בעולם, וכפי שאמר רבנו שאלפים ורבבות ספרים לא יספיקו לבאר את ספר התיקונים. ובאמירה זו שאנו אומרים ומשננים את אלו התיבות הק' הנשגבות, אנו מגלים לפני רבנו של עולם; אע"פ שאינו מבין בסוד הדברים אבל אני

מגלה שיש לי שייכות לזה, זה מקומי! וזוהי פנימיות רצוננו; אף שאינו יודע מהו, מכל מקום זהו עצמותי. והרע אינו אלא כופה ומכסה חיצוני, ועיקר העבודה היא לגלות הרצון, לפתוח הלב ולמלא אותו עם רצונות טובים ולשטוף ולרחצם אותם מהרצונות הרעים. וכמובא שמעלת אמירת תהלים עולה עד מאוד והיא נחשבת כלימוד נגעים ואהלות, שמטהר כל הטומאות וכל הנגעים רעים. וגם ענין אמירת הליקוטי תפלות הוא גילוי פנימיות הנפש, והוא שוטף את הנשמה, ממש שוטף את הנשמה. וכשאדם משיח ומדבר לפני השי"ת בה, ומפרש דבריו: רבונו של עולם! יש לי רצונות רעים ואיני רוצה בהם! הרי זו מחאה גדולה. ומירוק עצום על זה.

להיות לאיש חדש בחודש אלול

הנה באמת לכך נברא חודש אלול, שצריך האדם להעשות איש אחר, כי כאשר משנה האדם רצונותיו הרי הוא נעשה איש אחר. וכיון שקונה רצונות חדשים ושאפה אחרת בעולם הזה, הרי הוא איש אחר ממש, וכל עונותיו נתבטלו. וכמבואר בדברי רבינו על הפסוק "משנה פניו ותשלחהו", שכמו כאשר האדם משנה פניו ומתחפש אין מכירין אותו, וכמו כן כשהאדם קונה מוחין חדשים ורצונות חדשים להשי"ת, נעשה בריה חדשה, עד שאין הסט"א מכירין אותו עוד. ובזה נתבטלו העונות, כיון שהוא איש אחר לגמרי ואינו עוד אותו האיש, וכדברי הרמב"ם בהלכות תשובה שהרי הוא איש אחר ואינו אותו שהיה מקדם, אלא בריה חדשה לגמרי.

וזוהי עבודת ימי אלול ותשרי להתחדש, ובזה מחדשים את השנה ונותנים תקון בסדרי בראשית. כי בכל שנה ושנה היא בחינת קומה אחרת, ועל ידי התחדשותו פועל תקון בשנה זו, שיהיה לו חלק והשתתפות בתקון השנה. וזוהי עבודת ימי הרצון, להכין רצון טוב, במדות טובות ובעין טובה, בין אדם לחברו ובין אדם למקום, ובשאיפות טובות בכלל למה ירדה הנשמה לעולם הזה, להמליכו וליחדו, שהרי ראש השנה הוא יום המלכה להמליך את הבורא יתברך שמו.

אין לך זכות להתבלבל...

הנה ענין הראש השנה הוא המלכת השי"ת בכל המצבים: ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך, באיזה מעמד ומצב בו הוא נמצא עליו להמליך את הקב"ה, יום זה הוא זכות גדולה לעם ישראל, זכות שאין כמוה שהם ממליכים את הקב"ה עליהם, אלא שגם כאן מוצא הבע"ד מקום בעצות ערמוניות ובתכסיסיו לבלבל את האדם בשטויות והבלים ולא לתת לו את הזכיה הגדולה הזאת שנפלה בחלקו, אלא להטריד ולשבש את מוחו בימים קדושים אלו.

והנה עצם יום הדין של ר"ה מתחלק לשנים, כן כתב החתם סופר - אצלינו הוא יום הכתרת המלך, לקבל עלינו מחדש מלכות שמים, שלכן אין אומרים 'על חטא' ולא מזכירים עוונות בכלל ביום גינוסיא דמלא. וזאת עושים בכל עבודות היום בתפילות ובשופר, כי גם עצם השופר הוא המלכה, וצריך להחזיר זאת למוח וללב כי ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך ואין עוד מלבדו, וזהו נחת רוח גדול להשי"ת כשבניו ממליכים אותו.

ואילו אצל השי"ת הוא יום הדין, שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון לשפוט את דינם, כלומר עלינו מוטל להמליכו ית"ש והוא יתן לנו שנה טובה ומבורכת שנת חיים טובים בספרן של צדיקים.

יעזור השי"ת שנעשה הכנה טובה בחודש אלול, שנוכל ביום ר"ה הקדוש הבע"ט, להמליכו ולייחדו עלינו ועל כל העולם כולו באמת ובלב שלם, כי היא חובת היום של ר"ה והם כל ברכות היום, מנחה מעריב שחרית ובעיקר בברכות המלכיות שבמוסף - שתמליכוני עליכם, מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון. ולכן נאמר על ראש השנה נאמר בנחמיה (פרק ח) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושילחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו, ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. הרי המלכתם היום את הקב"ה אל תעצבו, אל תתנו לבע"ט לבלבל אתכם!...

יעזור ה' הורני ה' דרך אהלך באמיתך, ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך, ויעזור ויושיע את כל כלל ישראל ברוחניות ובגשמיות.

הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע א"י

מעלת ראיית הצדיק גם מבלי לשמוע תורה מפיו

בפרק הקודם הבאנו מספר "חיי מוהר"ן" (אות מח) על זמן אמירת התורה 'חיים נצחיים' שבסימן ע"ב בלקוטי תנינא שיש אומרים שנאמרה בעת שבא אצלו הרה"ק בעל התניא זי"ע על שבת קדש. לצורך העניין נביא כאן את מה שמובא שם ביתר פירוט: "תורה זו נאמרה בפרשת יתרו בעת שבא אצלו צדיק אחד מפורסם גדול, [והצדיק הנ"ל רצה מאוד לשמוע תורה מפי רבינו] והוא זכרוננו לברכה לא אמר שום תורה בליל שבת קודש ולא ביום שבת קודש. וכשגמרנו סעודת שחרית של שבת וכבר ברכנו ברכת המזון, והיינו סבורים להסתלק מהשולחן כנהוג אחר ברכת המזון, אבל הוא זכרוננו לברכה נשאר אז יושב על מקומו וגם אנחנו כולנו נשארו אז יושבים לפניו, וגם הצדיק הנ"ל נשאר עדיין יושב לפניו. [והוסיף רבי לוי יצחק זצ"ל בלשונו "דער רבי איז געבליבן זיצן ביי זיין טיש איז שוין דער צדיק מפורסם אויך געבליבן זיצן ביים טיש, האט דער רבי אנגעהויבן רעדן, מען רעדט דאך אזוי ווערטער" - כי כשיושבים ביחד מתחילין לדבר ביניהם], בתוך כך ענה ואמר **כשרואין את עצמו עם הצדיק אפילו כשאין שומעין תורה גם זה טוב מאד כי על ידי זה מקבלין גדולה.** והתחיל לומר תורה הנ"ל בתוך דבריו כשנכנס באמירת התורה כנ"ל ענה ואמר הלא בתוך כך אני אומר תורה ואף על פי כן גמר כל התורה הנ"ל.

גורל התיקון בראיית פני הצדיק בראש השנה

לאור דברים נוראים אלו יש משום תוספת חיזוק לבאר את הנהגת אנ"ש בימי ראש השנה הקדושים לקיים את העצה של ראיית פני הצדיק כחלק מתיקוני חמישה חושים המובאים בתורה ה' תנינא "תיקון אמונה וכפי שהתבאר על ידי הגה"ק רבי נחמן אב"ד טשעהרין בספר פרפראות לחכמה על תורה הנ"ל (אות כ"ו) וז"ל: וכן תיקון החמישה חושים שבמוח נעשה גם עכשיו, כי חוש הריח שנתתקן על ידי היגיעות וטירחות שיש לכל אחד, וכן חוש המישוש שנתתקן על ידי ההוצאות שיש לכל אחד לבוא אל הרב זה בוודאי נעשה גם עכשיו, **אף גם חוש הראיה והשמיעה והטעם נתתקן גם עכשיו על ידי שמסתכלין על ציונו הקדוש ועל כלל הקיבוץ הקדוש המתאספין ומתקבצין אליו והכל בכוח וזכותו הקדושה ז"ל, ובכל אחד מהקיבוץ בוודאי יש איזה בחינת הארה ונקודה הקדושה מה שקיבל על ידי התקרבותו אליו ז"ל, ועל ידי שנכלל גם כן בהקיבוץ הקדוש הזה נמצא שזה גם כן בכלל (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך, וכו' עיי"ש באריכות.**

ואכן ידוע שהגה"ק מטשעהרין זצוק"ל היה מקיים זאת בפועל ממש שבימי הקיבוץ הק' היה סובב ומהלך בין כל אנשי שלומינו שהגיעו לקיבוץ לראות את פניהם...

ידעני בין ערך תפילה

מעת שפסע הבעל התניא לראשונה במשעולי החסידות לקח את עבודת התפילה כחלק עיקרי ומרכזי בחייו כי בגלל הדבר הזה הרי ביכר את היכלה של מעזריטש על פני היכל התורה שבווילנא. אצל המגיד הגדול קיבל תורה ערוכה ומשנה סדורה במהותה של עבודה שבלב זו היא תפילה. בהמשך מוצאים אנו במשנתו שעניין התפילה והדבקות בהקב"ה תופסים כר נרחב בין מאמריו ודרושו. כך מבעיר בעל התניא באש התפילה: "עיקר ענינה ומהותה של התפילה, הוא יסוד כל התורה לדעת את ה' להכיר גדלו ותפארתו בדעה שלמה ומיושבת בבינת הלב, שיתבונן בזה כל כך עד שתתעורר נפש המשכלת לאהבה את שם ה' ולדבקה בו ובתורתו ולחפוץ מאד במצותיו". (אגרות קודש בעל התניא לד)

בתחילה היה מתפלל בסידור "שער השמים" שחיבר השל"ה הק'. ובהמשך תיקן את נוסח התפילה (על פי נוסח האר"י) כאשר חיבר את סידורו. יש מן העניין לציין את מה שסיפר החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שבסידור הרב בעל התניא דפוס ראשון מופיעה הסכמת הרה"ק רבי יקותיאל המגיד מטיראהוויצא - שהיה אז מתלמידי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש - וברבות הימים התקרב לרבינו הק' מוהר"ן מברסלב זי"ע וביטל עצמו לגמרי אליו והפך להיות אחד מתלמידיו המובהקים. מכך, ציין רבי לוי יצחק, רואין את גדולתו של הטירהוויצער מגיד שהיה נחשב כאחד ממויחדי גדולי צדיקי החסידות.

(יצוין, שכאשר נשאל פעם רבינו לגבי נוסח האר"י השיב: "איך מיש זיך נישט אין קיין נוסח, נאר דא זאג איך יא, אז דעם "קל" (מלך יחיד א-ל-ה) חי העולמים" שביסוס ישתבח) זאל מען נישט זאגן, ווייל דער

אנהויב ברכה, ביי ברוך שאמר, הייבט זיך אן "יחיד חי העולמים" ואכן מנהג אנ"ש לאור זה, לומר בסיום ישתבח מלך "יחיד חי העולמים".

זוחלים ורועדים מיום בואך

מסופר, שבתקופה הראשונה להנהגתו עוד בחיי רבו המגיד בהיותו מתגורר בויטעבסק, היה מתפלל שם במנין מיוחד עם קהל עדתו ומשהאריך מאוד בתפילת ליל ראש השנה נפנו התלמידים לבתיהם לסעודת החג במחשבה לשוב מאוחר יותר להתברך מפי רבם בברכת לשנה טובה.

ככלות הסעודה שבו למקום התפילה והנה ההיכל ריק ואין איש. כאשר יצאו החוצה שמעו ממרחק קול איוושה ונאקה מבין השיחים שממול בית הכנסת. כשקברו לשם מצאו את רבם שוכב ביראה ופחד ומפיו בוקע קול רעדה פח... פח... כך משך זמן ארוך עד שהצליח להמשיך להגות את המילים "ובכן תן פחדך"...

בראש השנה התפללתי עם הסטנדר...

בעקבות עיסוקו העיקרי בנושא התפילה היה מצופה שהרה"ק בעל התניא יתפלל בעיקר עם כוונות ויחודים נעלים עד מאוד ומה מפליא הוא הסיפור הבא" שפעם שאל הרה"ק בעל התניא את בנו האדמו"ר האמצעי: "דווער, במה התפללת בראש השנה האחרון". כלומר באיזה כוונות שעוררו אצלו את המוח והלב. השיב הבן: "בשעת התפילה התבוננתי במאמר חסידות בעניין "וכל קומה לפניך תשתחוה". "ובמה התפללת, אתה אבא מארי" שאל את אביו. השיב אדמו"ר הזקן: **"אני התפללתי עם ה"סטנדר" (=עמוד התפילה)...** ובלשון חסידים התבאר: שעניין "וכל קומה לפניך תשתחוה" - מלמד על סדר ההשתלשלות, של כל העולמות כולם על כל פרטיהם, המתבטלים לפני הבורא יתברך. ככל שדרגת הנבאר גבוהה יותר ושכלו גדול יותר, יהיו הביטול וההשתחויה שלו גדולים יותר.

הסטנדר, לעומת זה, נמצא בתחתית סדר ההשתלשלות. הוא שייך לדרגת ה'דומם' - הדרגה הנמוכה ביותר בבריאה. עם זאת, דווקא החפץ הדומם מסייע ליהודי, נזר הבריאה, לעסוק בעבודה נעלית ביותר - תורה או תפילה - על ידי ההתבוננות בעניין זה שאפילו חיותו של הדומם היא אלוקות, מסייעת היא יותר להרגשת הביטול של האדם.

אכילת שבת בראש השנה כולה אלקות כולה קודש

בקרב חסידי חב"ד מקובלת האמרה של בעל התניא כי בשנה שראש השנה חל בשבת (כבשנה זו) והרי ביום הראשון לא תוקעים בשופר התבטא פעם בעל התניא ואמר: "מה שפועלים בראש השנה על ידי תקיעת שופר פועלים בשבת קודש באמצעות אכילת הקוגל [-הפשטידה] של שבת". שאלוהו החסידים: אם כן, מדוע עלינו לתקוע בשופר... נאכל קוגל, השיב בעל התניא: "אכן כך אנו עושים בפועל - כשראש השנה חל בשבת אנו אוכלים קוגל ולא תוקעים בשופר".... הדברים הללו מקבלים תוספת עניין ומשמעות לאור דברי רבינו על גודל מעלת אכילת שבת שכולה אלקות כולה קודש... (ליקו"מ קמא תורה נז ועי"ש).

הבעש"ט השיג בראש השנה מה שיהיה אחר כך

בכתבי מורנו הגרי"מ שליט"א (גליוני הרי"ם מדור בעל התניא) מצאנו סיפור מעשה על גודל השגות הצדיקים בראש השנה. עובדא זו מובאת מכבשונו של הרב בעל התניא: "המעשה דבעל שם טוב שצפה והשיג בראש השנה מה שיהיה אחר כך, כידוע המעשה של גיסו רבי גרשון קיטבער עם החכם בארץ הקודש, שכתב לו הבעש"ט כל המעשה טרם שהיתה בפועל. (הסיפור מופיע בתחילת ספר שבחי הבעל שם טוב). ומסביר שם שזהו ענין סדר הזמן ואינו הזמן בעולם השפל שלנו ולכן בסקירה אחת יוכלו כמה שנים.

ומזה מובן מעט מזעיר ענין הידיעה ובחירה, שהידיעה היא בכלל הקדום שסוקר כל הזמן בסקירה אחת ומכל מקום אינה מכרחת הבחירה שהבחירה היא למטה וכו'. [הוספת הגרי"מ - ונראה לענ"ד כי כמו שהידיעה אחר הפעולה מובן לנו שהידיעה לא מונעת את הבחירה, אם כן במקום שהעבר והעתיד נכללים כאחד למעלה מהזמן, גם כן שם הידיעה אינה מונעת את הבחירה. ועל פי זה מובן גם כן התירוץ מהאר"י הקדוש בסוף ספר ארבע מאות שקל עיין שם]

(מופיע בספר דרך מצוותיך מצוות האמנת אלקות פרק יב)

ראש השנה שחל בשבת

לב נשבר צריך לבוא לשמחה, שזהו גם כן בחינת שופר. ובשבת צריכין רק שמחה ואסור לעורר שום לב נשבר כלל, על כן אסור לתקוע בשבת. כי עיקר דרכי התשובה אי אפשר לקבל כי אם על ידי עיקר הצדיקים שהם מורים לנו דרכי התשובה, והעיקר על ידי קדושת שבת שהוא מקור השמחה, שאז השם יתברך מסתכל רק על הטוב וכו'. ועל כן בשבת כשחל ראש השנה אין תוקעים בשופר, כי עיקר השמחה שהוא תיקון דרך התשובה נמשך על ידי שבת. ועל כן כשחל ראש השנה בשבת אין לתקוע בשופר, לעורר בחינת השמחה שהוא עיקר התשובה, כי כל כלליות השמחה נמשך משבת שהוא יום שמחה וחדוה בכל העולמות כמו שכתוב בזוהר הקדוש.

ראש השנה בשבת אם כן אינו זמן של פחדים ורפיון ידים, אלא אדרבה, אז הוא הזמן המובחר להתעוררות שמחה והמתקת דינים, וכך כותב בפירוש הרה"ק מטשעהרין זללה"ה (יקרא דשבתא, ח"ב א') על מה שהבאנו לעיל מדברי רבינו הקדוש שחשד עשה ה' עמנו שקבע את יום ראש השנה בראש חודש כדי שלא נתבייש לבקש כפרה על עוונותינו והוא יתברך דן אותנו אז לכף זכות. והוא מוסיף בלשונו הזהב בדברים האלה: "שבת הוא בחי' מקומו של עולם ועל כן כל דינין אתכפיין ולא מתעריין אז כלל [כל הדינים נכפים ואינם מתעוררים אז כלל] ואז נידון כל אחד לכף זכות לפי מקומו, וזה בחינת יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, ומובא בספרים קדושים, שמרמז שטוב לישראל כשראש השנה חל בשבת, וככפי הנ"ל מובן ממילא, כי זה שקבע לנו ה' יתברך ראש השנה בראש חודש הוא גם כן חסד גדול, ומכל שכן כשחל גם בשבת שאז כל דינין אתכפיין והכל נידונים לכף זכות, בוודאי טוב מאד."

עלינו רק להתאמץ בשבת זו ביתר שאת לשמוח ולהאמין ברחמנותו יתברך, לחשוב ביתר שאת את המחשבות טובות שייטיב ה' עמנו, ולהתחבר באמת לשורש השמחה של שבת קודש ולקיים 'שמחו במלכותך שומרי שבת', לשמוח במלך מלכו של עולם, והשמחה הזאת היא שורש כל המתקת הדינים. וכלשונו של רבי נתן (שם שבת ז-מו): "כי שבת בחינת שמחה וחדוה, כי בשבת מתבטלים כל הדינים, כמו שכתוב וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כלהון ערקין ואתעברו מינה [וכל שליטי הרוגז ובעלי הדין כולם בורחים ועוברים ממנה], וה' יתברך מסתכל אז רק על הטוב שבישראל, על כן כל מי שממשיך על עצמו קדושת שמחת שבת שנמשך גם עליו בכח הצדיקי אמת, על ידי זה יכול לזכות לילך בדרכי התשובה."

נשים כל לבנו לשמחה קדושה זו ונכריח עצמנו אליה, כמו שציווה רבינו הקדוש בפירוש (בלקור'מ, ח"ב כד): "צריך להתגבר מאד בכל הכוחות להיות אך שמח תמיד, כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחרה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן וכל אדם מלא יסורים, על כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל."

ואם כך בכל השנה, ביום הדין הזה בו אנו זקוקים להמתקה הנפלאה, בודאי ובודאי שנכריח עצמנו בכל הכוחות לשמוח מאד, בד בבד עם היראה הקדושה, והיא שתמתיק מעלינו את כל הדינים והגבורות הקשות ותמשיך עלינו שנה טובה ומתוקה, שנה שניכתב וניחתם בה בספרן של צדיקים אמיתיים בהתקשרות אמיתית ובדבקות נצחית לטוב לנו לנצח.

ורבי נתן מוסיף ומאיר עינינו שם שזה אחד העיקרים עבורו נוסעים לצדיק בראש השנה: "ועתה אנו ממשיכים עלינו הארה מיראה עילאה זאת בראש השנה, על ידי כח הצדיקים שאנו נוסעים אליהם, ובפרט על ידי הצדיקים שוכני עפר שאנו משתטחים על קברם בערב ראש השנה, כי כל צדיק אמת בחינת משה משיח, והוא ממשיך עלינו עתה בכל דור יראה עילאה ונפלאה כזאת שנזכה מעתה כולנו להתחזק בה' יתברך ולבלי ליפרד ממנו ח"ו בשום אופן בעולם."

אסור לנו להיות שותפו של עמלק חלילה בקלקול היראה, אדרבה, תפקידנו בימי ראש השנה הללו להתחזק בבטחון ובשמחה, וכפי שהורה לנו רבינו הקדוש (שיחות הר"ן, כ"א) "בראש השנה צריכים להיות חכם שיחשוב רק מחשבות טובות שייטיב השם יתברך עמנו וצריכים להיות שמח בראש השנה", עלינו לקחת את היראה עצמה כדי להתעצם ביתר שאת בשמחה, וכפי שרבי נתן מלמדנו (בלקוטי הלכות, פסח ט-י): "אדרבא כל מה שזכר יראת העונש יותר נמשך עליו יראה קדושה יותר, שעל ידי זה נתחזקה השמחה אצלו יותר בבחינת וגילו ברעדה, כי כל מה שזכר יותר ענין המיתה, התחזק יותר שיהיה לטובה, דהיינו שעל ידי זה יתקרב להשם יתברך ולא שיתרחק יותר על ידי זה ח"ו, רק אדרבה מגדול האהבה ויראה מהמוות התחזק לקיים דברי חכמינו זכרונם לברכה לשמח את עצמו בחסדי ה' וטובו שאינו נפסק לעולם."

וזה בעצמו אחד הטעמים שאין תוקעים בשבת, כפי שרבי נתן מבאר (שם, שבת ה"ז), היות ועם כל היראה והבושה שהבא לשוב בתשובה צריך למלאות את לבו בהם, שיתבייש מאד מאד על העבר המר ועל המרותו פי קונו, אולם בד בבד צריך לשמח עצמו מאד עם כל הנקודות הטובות שיש לו עדיין ולהתחזק להאמין בתקוותו הטובה שה' אתו ועמו ויסייע לו לשוב בתשובה שלימה, כי רק כך כשיאחז את שתי הקצוות של הבושה והשמחה, יוכל ללכת בדרך התשובה. ללא השמחה הוא יכול בנקל ליפול לזרועות הייאוש כשיעורר את כאב העבר.

את הבקיות הזאת של אחיזת שתי הקצוות יחד מקבלים בראש השנה, ובפרט אצל הצדיק שנוסעים אליו לקיבוץ הקדוש שלו. וכלשון קדשו של רבי נתן (שם, אות מו): "ועל כן באמת צריכים לנסוע לצדיקי אמת על ראש השנה שהם יכולים להמשיך דרכי התשובה אלו, והעיקר להמתיק תוקף הדין של ראש השנה ולהמשיך על עצמן שמחה אז, כמו שהזהיר אדמו"ר ז"ל שבראש השנה צריכים להיות בשמחה, וכמו שכתוב בנחמיה לענין ראש השנה, אכלו משמנים ושתו ממתקים ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם". שתי קצוות אלו מתעוררים על ידי השופר הקדוש שכלול משתי הפכים אלו, מצד אחד השופר מעורר בושה ויראה עצומה, 'היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו', ומאידך, השופר הוא כלי השמחה המעורר אחד מעשרה מיני נגינה 'הללוהו בתקע שופר', ובכוחו של השופר מקבלים את דרך התשובה האמיתית להתבייש ולהתיירא אבל יחד עם השמחה והתקוה השלמה.

ולכן, בשבת אין תוקעים, כי את הלב נשבר והבושה אסור לעורר כלל, ומאידך גם את השמחה אין צורך לעורר מכיון שהשבת עצמה היא מקור השמחה, ושוב אין צורך בשופר שיעורר את השמחה הזאת, וכלשונו שם (אות מו): "כי באמת שופר כלול מכמה בחינות, כי הוא מעורר ומשבר הלב מאד, שזה מה שצריך הבעל תשובה שיהיה לו לב נשבר, אבל אחר

להחריב ולכלות, הינו פרי רוחו של האוייב הגדול שלנו, עמלק. הוא הממונה לעוות את הדין ולהציגו כאילו הוא נועד להרחיק ולהחריב, ובכך הוא משיג מטרה כפולה: הן בכך שהוא מונע מתשובה על העבר, שבמקום שהדין יקרב ויעורר לתשובה, נכנס האדם לחרדות וידי רפות, וזה הרי סימן היכר ברור של עמלק, וכפי שחז"ל דרשו על הפסוק ויבא עמלק וילחם עם ישראל בריפדים, ברפיון ידים (ראה בכורות ה:), והן בכך, שעל ידי חרדות אלו מוסיף האדם להתרחק יותר ויותר חלילה מבוראו בעתיד.

בימי ראש השנה הקדושים אנו מתחננים על היראה, "ובכן תן פחדך ה' אלוקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת". זהו חלק מגילוי המלכות שאנו עוסקים בו ביום הזה, מכיון שבלא מוראה של מלכות לא תיכון המלוכה. אבל אנו מבקשים על יראה טהורה וקדושה שתקרב אותנו אליו יתברך, יראה אמיתית המביאה לחיים נצחיים וכלשון הכתוב 'יראה ה' לחיים', ובתפלתנו אנו מבקשים בד בבד "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ", וכוונתנו בעיקר לאותה מלכות הרשעה של עמלק שלא תשלוט עלינו, כי "כנגד מלכות דקדושה יש מלכות הרשעה, היינו מלכות המן עמלק" (ליקוטי מוהר"ן, ח"א נו-ה), המלכות שמביאה פחדים וחרדות שגורמים להתרחקות ורפיון ידיים.

וכדבריו הבהירים של רבי נתן (לקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד-יח): "היראות הנפולות הם בחינת דינים שמהם אחיזת הסטרא אחרא, ולפעמים מתגברת הסטרא אחרא עד שמעקמת לב האדם ונופל לעצבות על ידי היראות הנפולות ואינו חוזר לה' יתברך. ולפעמים מתגבר עליו כל כך עד שבא לידי כפירות ח"ו. וזה עיקר מלחמת עמלק שמפחיד את האדם בחילותיו בתוקף ממשלתו של מלכותו הרשעה". ולעומת זאת, היראה עליה אנו מבקשים בראש השנה היא יראה טהורה, יראה שנובעת רק מאהבה ורחמנות, יראה שמטרתה רק לקרב ולא לרחק, לחיים ולא למות.

רבי נתן (בליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד, ה) מאיר עינינו בתיקון הנפלא הנפעל בראש השנה:

בעת מתן תורה קיבלו בני ישראל את מתנת היראה העצומה, כמו שכתוב בתורה הקדושה על גודל התגלות היראה שהיתה בעת מתן תורה בכוונה זו של "ולבעבור תהיה יראתו על פניכם". יראה זו היתה אמורה להשלים את ישראל שישמרו על מתנת התורה בשמחה כל ימיהם, אבל עמלק התגרה בהם והכשיל אותם בחטא העגל, חטא זה היה שקלקל אצלם את היראה וגרמה להם להתרחק מה'. והתיקון לחטא זה נעשה בארבעים הימים שמראש חודש אלול ועד אחר יום הכיפורים, בהם עלה משה ועורר ארבעים ימי רצון שתקנו את הכל.

בימים 'נוראים' אלו, נמשכת על ישראל יראה טהורה וזכה מקדושת היראה של משיח, יראה שכל פנימיותה קירוב ורחמים, שעל ידה יזכו כל ישראל לשוב בתשובה. "ועיקר התקון בראש השנה, שהוא ראשון לעשרה ימים האחרונים של הארבעים יום שהם עשרת ימי תשובה, כי בראש השנה ממשיכים יראה גדולה ועצומה על ידי השופר, בחינת אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו כי אז הוא פחד יצחק, כי עיקר התיקון על ידי היראה, היינו שבראש השנה הוא התנוצצות משיח שהוא עיקר מלכות דקדושה שממשיכים וממליכים בראש השנה ומשיח ימשיך יראה עלאה ונפלאה מאד בעולם עד שכולם יקיימו את התורה ולא יפרו את בריתו לעולם" (שם).

רבי נחמן מולטשינער (מ"ב)

המסירות נפש עבור הדפסת 'ליקוטי הלכות'

הרבה שנים אח"כ, הזכיר הרה"ח ר' דוד צבי דאשיוואסקי ז"ל נכד הרה"ח ר' יודל מדאשיב תלמיד רבינו ז"ל, את עבודת הקודש הלז, איך שהשתדל עצמו מוהרנ"ת להביא הספרים מחוץ למדינה לאוקריינא בגניבה, וז"ל: "כמה יגיעות היו למו"ר ר' נתן זצ"ל בעת שרצה להדפיס את ספרי רבינו ז"ל, שהיה מוכרח לשלוח איש מיוחד לעמבערג להדפיס, וכמה יגיעות היו על זה, כי היו מוכרחים להוליכם לכאן בגניבה ופחד" (אמונת אומן מכתב כ"ו).

אחר הסתלקות מוהרנ"ת

למעשה, בחיים חיותו של מוהרנ"ת הדפיסו את הכרך הראשון של ליקוטי הלכות בשנת תר"ג, אבל כל שאר הז' חלקים נשארו בכת"י, שלא היה הזדמנות להדפיסם.

והנה אחר פטירת מוהרנ"ת בשנת תר"ה הרגישו אנ"ש חלל גדול בענין הארת אור רבינו ז"ל, כי כל זמן שמוהרנ"ת היה בחיים חיותו לא נתן מרגוע לנפשו, ולא נח כרגע, ובכל שנה ושנה ובכל חודש וחודש בכל יום ויום, ואפילו בכל שעה ושעה ובכל רגע ורגע ממש, עבד עבודת הבורא להפיץ ולפרסם דעתו הקדושה של רבינו ז"ל, עד שבימיו היה הוא החוט העובר והבריח התיכון לכל דבר רבינו ז"ל בעולם, וככה נתלקטו אליו המון תלמידים וחסידיים הצמאים לדבר ה'. וכן הרבה מתלמידי רבינו ז"ל בראותם גודל כח גבורות האר"י של מוהרנ"ת שלחו בניהם לקבל תורה ודרך רבינו ז"ל מפי מוהרנ"ת ז"ל, אמנם אחר פטירתו מן העולם נחסר פתאום אור גדול, והיה נרגש העולם חסר וריק מדבר רבינו ז"ל, וככה נמשך הדבר כמה שנים.

כי אף שהעמיד מוהרנ"ת תלמידים יקרים מפז ומפנינים, עובדי ה' ותלמידי חכמים מפורסמים, ופירות נפלאים, אבל לא ניסו בכאלה כמו מוהרנ"ת עצמו, ולכן כמה מתלמידי רבינו ז"ל ותלמידי מוהרנ"ת חששו לנפשם, שאולי ח"ו יכבה אור רבינו ז"ל, והיה לבם מלא פחד מה יהיה.

ויהי בשנת תרי"ד פנה הרה"ח ר' נפתלי תלמיד רבינו ז"ל לר' נחמן מטולטשין ואמר לו בהתלהבות: "איך זעה אז דעם רבינ'ס זאך הויפט אהן דאויגן זיך אין טיראהוויצע, פאר צו זיין" (רואה אני שענין רבינו ז"ל החל להתעורר בעיר טיראהוויצא תיסע לשם). ואכן ר' נחמן קיים זאת, ונסע לשם, והתחיל לדבר עמהם דברי התעוררות כדרכו, והם נמשכו אחריו ונתדבקו בו בקשר אמיץ ושתו בצמא את דבריו.

מחיבת הדיבורים האלה!

ר' נחמן נשתהה שם משך שבוע שלום, וכל הזמן עוררם בדברי רבינו ז"ל ואיך שאורו הק' הוא ימשך לנצח וכו', אח"כ התחיל לחזור לנסוע לביתו וכל החברא ליווהו ברגליהם, אולם לרוב גיגועם והתרגשותם שזרר ר' נחמן בלבם במשך השבוע, עצרוהו אנ"ש דשם וביקשוהו שישאר עוד שבוע כדי שיכלו עוד ליהנות מהאור כי טוב, נענה להם ר' נחמן ושהה עם החבורה הקדושה דטיראהוויץ עוד שבוע, וגם בשבוע הזה הלהיב לבם בדברים נלהבים. כשהסתיים השבוע השני ליווהו החבורה עוד הפעם על הדרך לביתו.

על אם הדרך שאלו אנ"ש את ר' נחמן: מאין לכם כל הדיבורים הנלהבים הללו שקולעים אל השערה ומעוררים אותנו עד מאוד? ענה להם ר' נחמן: תדעו שבעליית ביתו של מורינ'ו ר' נתן נמצאים כל כתבי ידיו, דהיינו עוד שבעה כרכים מהספר הק' ליקוטי הלכות, והכתבים הללו כבר מתחילים להירקב מרוב הזנחתם, ומשם נלקחו כל הדיבורים האלה, ותדעו שלמצוה רבה ייחשב מי שיתן יד ועזר להדפיסם.

התעוררו מזה אנ"ש בטיראהוויץ ושאלוהו אותו כמה יעלה הוצאות הדפסתם אמר להם ר' נחמן שהם עולים לערך ג' מאות רובל-כסף, סך נכבד מאד.

מיד התארגנו עצמם אנ"ש דטיראהוויץ ואספו בינם לבין עצמם במסירת נפש סך מאה רובל-כסף, ונתנו לו, ואמרו לו: זהו עבור התחלת ההדפסה, ועד מהרה נשלח לך באמצע הדפסה המאה השני, והמאה השלישית ייתן לך בגמר ההדפסה.

הדפסת שאר חלקי ה'ליקוטי הלכות'

מיד החל ר' נחמן לעסוק בעניני הדפסת שאר כרכים מהספר "ליקוטי הלכות" ועסק בה במשך ד' שנים היינו עד שנת תרי"ח, כי אנשי טיראהוויץ עמדו בהתחייבותם וקיימו הבטחתם (שש"ק ח"ג סי' קפ"ט).

חלקי ה'ליקוטי הלכות' הראשונים נדפסו בעיר זאלקאווע בשנת תרי"ט, וכן בעיר לעמבערג, וכן כמה ספרי רבינו ז"ל נדפסו במקומות הנ"ל כגון השיחות הר"ן, ספר המידות, סיפורי מעשיות וכו' (עיין ספר נוה צדיקים), וכנראה שכולם נדפסו על ידי ר' נחמן מטולטשין, שאגב העסק בהדפסת הליקו"ה הדפיס שם ג"כ כמה ספרי רבינו ז"ל.

הספרים מגיעים בשעה טובה

כפי שסיפרנו בשבוע שעבר, אכן עבר ר' נחמן בסייעתא דשמיא את הגבול בשלום עם כל הספרים, ובאמצע חודש אלול בעת שמוהרנ"ת כבר היה בעיר אומאן לקראת הקיבוץ על ראש השנה, הגיע ר' נחמן לאוקראינה עם הספרים.

ובאחד מימי אלול, אחר התפילה, בעת שמוהרנ"ת הלך להשתטח על הציון הקודש אחר תפילת שחרית, הגיעה אלו הבשורה טובה על ידי אחד מאנ"ש, ה"ה ר' נחמן הכהן מעיר טולטשין, שמשמשו ר' נחמן הגיע בשלום עם כל הספרים.

מוהרנ"ת כתב מיד מכתב לבנו ר' יצחק, ובו מבקש מר' נחמן שבעת שיבוא להקיבוץ על ראש השנה יביא עמו לאומאן מהספרים, להראות למוהרנ"ת לפני שאנ"ש יראו הספרים בעת הקיבוץ בראש השנה, מפני כמה טעמים, ככתוב כל זה בעלים לתרופה וז"ל:

"בא אלי מבשר טוב"

"א' תבוא תר"ג אומאן ... ביום ה' כי תצא העבר באתי לפה בשלום בעזרת השם יתברך, והייתי מצפה לידיעה טובה מידידינו ר' נחמן, ותהילה לא-ל היום בין התפילה ובין הילוכי על ציון הקדוש בא אלי מבשר טוב הוא ר' נחמן בר"מ הכהן מקהלתכם, והודיע לי ישועת ה' שכבר בא ר' נחמן בשלום עם כ' (דפוס משר הנחל פוענחו "עשרים", ואפשר שצריכין לפענח "כל", ומוהרנ"ת גם כן דיבר ברמז מפני פחד המציק, וכוונתו שר' נחמן עם כל הכסף היינו עם כל הספרים ודו"ק) כסף.

"מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו"

"מה נשיב לה' ככל אשר גמלנו עד הנה כרחמיו וכרוב חסדיו, אילו פינו מלא וכו', כי מאד היה עיני כלות לשמוע הטוב ממנו, בפרט שהוא קודם ראש השנה. טוב להודות לה' אשר הוסיף חסדו, להביאו לשלום בלי כליון עינים, חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם הללויה. ואחר כך קיבלתי מכתבך בבשורה טובה הזאת. ברוך השם יתברך אשר עד כה עזרנו, ותבקש מהשם יתברך ותמסור לו כל תנועותיך (עיין שיחות הר"ן סי' ב'), והוא יתברך יגמור בעדך לטובה, אמן כן יהי רצון".

"שיביא עמו איזה סחורה"

וכאן כותב מוהרנ"ת ברמז שיביא אתו ספרים: "ותפרסם בשלום ידידי הותיק מו"ה נחמן סוחר שיחי, אם עדיין לא יצא מביתו תראה שיביא עמו איזה סחורה א' או ב' על כל פנים, כי אני צריך מאד לראותם קודם שיתקבצו העולם לפה מכמה טעמים, ואם אפשר שיבוא בהוצאה קלה עם כל החמשה עשר כמכתבך מה טוב, והשם יתברך יגמור הכל לטובה" (סי' תל"ז).

ענה ושפלות

מוהרנ"ת כאב נאמן, מדרך ומלמד לתלמידיו היקרים, שמר אותם בלבתי יהיו נכשלים בעוון גאות ורמות רוחא, ואף כשתלמידיו עשה דבר טוב ונפלא שראוי היו לשבחם ולפאדם, עכ"ז שמר אותם כבבת עינו בלבתי ירום לבבם.

ומסופר שכשבא ר' נחמן תלמידו הנאמן, עם הספרים למוהרנ"ת, והראה אותם לאנ"ש היקרים, מיד נתמלאו אנ"ש שמחה וששון שת"ל אחר זמן רב ואחר הרבה יגיעות ועמל בלתי ישוער, עלתה ביד ר' נחמן להדפיס הליקוטי הלכות ח"א ולהביאם לאוקריינא, ואמרו אנ"ש בשבח ר' נחמן שכעת צריכין אנחנו כבר לנהוג כבוד בר' נחמן שעשה דבר חשוב כזה. אמנם מוהרנ"ת כששמע זה, חשש אפשר שיגיע מזה ר' נחמן לקצת גבהות וגאווה, ענה ואמר: "ווייס איך וואס?! נעמט איהם און שמייסט איהם אהן". ככה רצה מוהרנ"ת לרחקו מן פניות עד קצה האחרון (אבניה ברזל דף נ"ד נח).

אל תבואני רגל נאווה

וכן מסופר גם בין אנ"ש, שאחר שהדפיס בגאליציא את החלק ראשון של הליקוטי הלכות, כשחזר ר' נחמן לברסלב אמרו אנ"ש למוהרנ"ת בפניו: עכשיו יכולים אנו כבר לקרוא לו בשם "רבי נחמן" כאות הוקרה על מעשיו הטובים שנסע והדפיס במסירת נפש כזו. אמר להם מוהרנ"ת: וכי זהו זה?! קליפת ביצה גם זה טוב. ואמר בבדיחותא: השכיבוהו על השלחן לחטוף הלקאה, כאומר: איזה מעשה טוב אם עשה אפילו מעט כקליפת השום הוא כבר ראוי אפילו לשבח?! ואם כן מדוע לקרוא לו עבור מעשה טוב זה בשם "רבי", א דאס איז דאס א שאלעכטץ פון א איי, איז אויך גוט, לייגט איהם איבער אויפן טיש תאפן א שמיץ.

ומוהרנ"ת אמר כך כי שמר בזהירות יתירה על משמשו הנאמן ר' נחמן, שאם כי היה לו מסירות נפש ממש על הדפסת ספרי רבינו ז"ל, אבל לא רצה בשום אופן שייכשל מפני זה במחשבה של גאות (בסע רבי אברהם רבי נחמן ז"ל) (שש"ק ח"ג סי' רפ"ד).

איסור רחיצה בשבת ויו"ט

גזירת רחיצה

מובא בגמרא **שבת** (לט:) שחז"ל גזרו שלא ירחץ אדם בשבת במים חמים. ומבואר שם טעם הגזירה משום שבזמנם היו הבלנים הממונים על בתי המרחץ מחממים את המים בשבת והיו עוברים על איסור הבערה ובישול והיו אומרים שחממו מערב שבת, ולכן אסרו חז"ל את הרחיצה במים חמים בשבת אף באופן שלא נעשתה במים שום מלאכה אסורה כדי שלא יבואו בני אדם לחמם מים באיסור בשבת לצורך רחיצה.

ואף שלא אסרו חז"ל להשאיר מאכלים על אש שהיא גרוף וקטום בשבת, כתב **המגן אברהם** (סי' שכו ס"א) דלענין רחיצה שנחנץ מאוד החממות חששו יותר שיבואו להחם ולבשל מים כמו שעשו הבלנים, ו**הרשב"א** (מ) כתב שחששו שבעודו רוחץ יחתה בגחלים כדי שתידלק ביותר.

חמין שהוחמו בשבת ויום טוב

נפסק **בשולחן ערוך** (סי' שכו ס"א סי' תקיא ס"ב) שבשבת אסור לרחוץ אפילו רק אבר אחד מהגוף עם מים שהתחממו בשבת. אבל ביום טוב מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו ביום טוב, דרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא בכלל דבר השהו לכל נפש, ומותר להחם מים ביום טוב בשביל לרחוץ פניו ידיו ורגליו כדי יבואו לנפש. ומכל מקום אסור לרחוץ כל הגוף בחמין שהוחמו ביום טוב, שרחיצת כל הגוף אינו דבר השהו לכל נפש ואין זה בכלל אוכל נפש.

ונחלקו הפוסקים אם מותר להחם מים ביום טוב בשביל רחיצת שאר איברים שבגוף, כשאינו רוחץ את רוב הגוף, ו**בביאור הלכה** (שם) ד"ה אבל) לא הכריע בזה. ומכל מקום במקום רחיצת מצוה כשאין אפשרות אחרת מקילים להשתמש עם מים שהוחמו לשתייה ביום טוב, גם לרחיצת שאר איברים.

חמין שהוחמו בער"ש וערב יום טוב

מים שהתחממו מערב שבת אסרו חז"ל רק שלא לרחוץ את כל הגוף או רוב הגוף, אבל מותר לרחוץ בהם את פניו ידיו ורגליו או שאר איברים שבגוף כשהם מיעוט הגוף. אמנם אסור לרחוץ אפילו אבר אבר אם לבסוף יצטרף לרוב הגוף (סי' שכו שם).

ופסק **הרמ"א** (סי' תקיא שם) שנוהגים להחמיר גם ביום טוב שלא לרחוץ את רוב הגוף אפילו בחמין שהוחמו מערב יום טוב, אך ביום טוב מקילים אם אינו רוחץ רוב הגוף ביחד רק אבר אבר, אפילו שזה יצטרף לבסוף לכל הגוף (משנ"ב שם סק"ח).

חמין שהוחמו בהיתר

כתבו **המגן אברהם** (סי' שכו ס"ה) ו**המשנה ברורה** (שם ס"ק יז) דגם חמין שהוחמו בשבת בהיתר דינם כחמין שהוחמו בשבת, ואין דינם כחמין שהוחמו מערב שבת, ואסורים ברחיצה אפילו אבר אחד. ולכן מי שהקמיד מים צוננים בשבת ליד האש באופן המותר, שהניח המים במקום שאינו יכול להגיע לידיו סולדת, אף על פי כן אסור לרחוץ בהם אפילו אבר אחד.

לפי זה גם מים שהוחמו בשבת על ידי גוי לצורך ישראל בהיתר אסור לרחוץ בהם אפילו אבר אחד, וכתבו **הערוך השולחן** (ס"ב) ו**התהלה לדוד** (פסי' שלא) שאפילו אם הגוי חיים לצורך עצמו

אסור להשתמש עם זה לצורך רחיצת איבר, אך **באגרות משה** (אורח ח"א סי' קכו ענף ב) הקיל בזה כשהגוי חיים לצורך עצמו.

חמין שהוחמו מאילין

בחיודשי רבי עקיבא איגר (על מג"א סק"ד) כתב שחמין שהוחמו בשבת שלא על ידי מעשה אדם אלא מאליהם הותחממו מותר לרחוץ בהם מיעוט הגוף שאין דינם כחמין שהוחמו בשבת אלא כהוחמו מערב שבת. וכן משמע **במשנה ברורה** (סק"ה). ויש להסתפק לשיטתם האם זה דוקא כשהותחממו מאליהם ממש או גם כשהוחמו בשבת באמצעות שעון שבת המתוכנן על ידי פעולת אדם, ואפשר שלא הקילו רק כשהותחממו שלא על ידי מעשה כלל. אכן מה שמצוי בימות הקץ שצינורות המים מתחממים במשך זמן קצת שנתחממו מאליהם ומותר לרחוץ בהם את הידים. וכן מים שהותחממו מדוד שמש מותר לרחוץ בהם את הידים, אך למעשה אי אפשר להשתמש עם מים חמים של דוד שמש שעל ידי פתיחת הברז גורם לכניסת מים קרים חדשים, והרי הוא גורם לבשל מים קרים עם מים שהתבשלו בתולדות המה.

ויש להעיר, שאמנם יש שמחמרים גם במים שהוחמו מאליהם בשבת (על פי תוס' ישנים שבת לט: כמובא בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' לב), ולשיטתם אסור לרחוץ במים שנתחממו על ידי זריחת השמש, אך כשאין המים חמים כל כך רק בגדר פושרים יש לצרף דעת המקילים דלהלן (שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' מד אות כו).

במקום צער וחולי

בביאור הלכה (ס"א) הביא בשם **רבי עקיבא איגר** שגזירת רחיצה בחמין שהוחמו מערב שבת הותרה לאדם שהוא בגדר מצטער אף על פי שאינו חולה ממש, והקלו באיסור זה כיון שאינו בגדר שבות רק בגדר גזירה כפי שמוכר **ברי"ף** (בפי' יא) דגזירה זו היא גזירה מאוחרת ולכן לא נשנית בכלל השבותין דאין עולין באילן ואין רוכבין על גבי בהמה.

אמנם זהו דוקא במקום שמצטער באמת, שהרי נפסק **בשולחן ערוך** (סי' תקיא שם) שמותר לרחוץ תינוק במים שהוחמו ביום טוב, וכתב **המשנה ברורה** (ס"ק יב) דהיתר זה הוא דוקא לקטן שרגילים לרחוץ בכל יום אבל בזמננו שאין רגילים לרחוץ שנים או שלשה ימים אסור. וגם מי שמצטער אבל מספיק לו לרחוץ מיעוט הגוף יש לו ליהדר שלא לרחוץ רוב הגוף.

כמו כן אין היתר זה רק בחמין שהוחמו מערב שבת, אבל חמין שהוחמו בשבת חמור יותר ואין להתיר למצטער רק בחולה ממש.

גדר חמין ופושרין

שיעור חמין לענין רחיצה הוא גם בפחות מיד סולדת, דאיסור רחיצה אינו רק במים ששייך בהם בישול, דגם מים חמים בכלל שני אסור חז"ל לרחוץ בהם (כמבואר בס' שכו ס"א). ובמשנה **ברורה** (סק"ז) הביא בשם **החיי אדם** (כלל ע"א) שמותר לטבול בפושרין, אבל **בשער הציון** (סק"ה ח) תמה עליו שהרי נפסק **בשולחן ערוך** (ט"ו) שאסור להתחמם כנגד המדורה לאחר הרחיצה משום שחממו מתחממים ועובר על איסור רחיצה בחמין, ומים שעל הגוף הוא ודאי פחות משיעור יד סולדת. וכן כתב **הבית מאיר** (יו"ד סימן קצ"א ח) דכל עיקר איסור רחיצת הגוף בחמין נאמרה על רחיצה בפושרין דאילו ברותחין

התרת נדרים לנשים וקטנים

בסתם דכוונתם עליו ועל אשתו. והאשה צריכה מקודם לומר לבעלה אני מתחרטת על כל נדרים ושבועות ואסורים וקונמות וחרמות והסכמות וקבלות ומנהגים ואתה תהיה שלוחי ותלך לפני בית דין להתיר לי. [על פי זה כתב הגר"ש דבילצקי בקיצור הבאה, ומקור הדברים הוא **מגמרא נדרים** (כג) שהרוצה שלא יתקיימו נדרים של כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר, כל נדר שאני עתיד לידור בשנה זו יהיו בטלים. ומזה נתפשט מנהג עוד מזמן הגאונים לומר כל נדר בערבי יום כיפור כמבואר **בשולחן ערוך בהלכות יום כיפור** (סימן תרי"ט ס"א), אלא שזרזין מקדימין למצוה

ומפני שהיא רק מנהג אנשי מעשה נוהגים שלא לעשות התרת נדרים רק לאנשים מגיל י"ג ומעלה, אבל אין נוהגים לעשות להם התרת נדרים, וגם אין הבעל עושה התרה בשביל אשתו, אף שגם נשים צריכים התרה על נדרים שלהם. וכן אין נוהגים לעשות התרת נדרים לבנים שהגיעו לגיל י"ב, ולבנות בגיל י"א, אף שיש להם דין מופלא הסמוך לאיש שנדרים חלים והם סומכים על כל נדר (וכ"כ הל"ש פ"א אות י').

אכן אשה שיש לה חשש בנדרים יכולה לעשות שליח לבעלה כפי שנפסק **בהלכות נדרים** (יו"ד סימן רל"ד ס"ו) שהגם שאי אפשר להתיר נדר על ידי שליח, בעל נעשה שליח להתיר נדר אשתו משום דאשתו כגופו. וכן כתב הבן איש חי בשו"ת רב פעלים (ח"ד אורח סי' לד שאלה ה') שיאמר נוסח התרת נדרים של שמעון נא רבותינו בעדו ובעד אשתו, ויאמר בפירוש שנדרנו ונשבענו אני ואשתי, והבית דין ישיבו ויאמרו מותרים לכם

בסתם דכוונתם עליו ועל אשתו. והאשה צריכה מקודם לומר לבעלה אני מתחרטת על כל נדרים ושבועות ואסורים וקונמות וחרמות והסכמות וקבלות ומנהגים ואתה תהיה שלוחי ותלך לפני בית דין להתיר לי. [על פי זה כתב הגר"ש דבילצקי בקיצור הבאה, ומקור הדברים הוא **מגמרא נדרים** (כג) שהרוצה שלא יתקיימו נדרים של כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר, כל נדר שאני עתיד לידור בשנה זו יהיו בטלים. ומזה נתפשט מנהג עוד מזמן הגאונים לומר כל נדר בערבי יום כיפור כמבואר **בשולחן ערוך בהלכות יום כיפור** (סימן תרי"ט ס"א), אלא שזרזין מקדימין למצוה

ומפני שהיא רק מנהג אנשי מעשה נוהגים שלא לעשות התרת נדרים רק לאנשים מגיל י"ג ומעלה, אבל אין נוהגים לעשות להם התרת נדרים, וגם אין הבעל עושה התרה בשביל אשתו, אף שגם נשים צריכים התרה על נדרים שלהם. וכן אין נוהגים לעשות התרת נדרים לבנים שהגיעו לגיל י"ב, ולבנות בגיל י"א, אף שיש להם דין מופלא הסמוך לאיש שנדרים חלים והם סומכים על כל נדר (וכ"כ הל"ש פ"א אות י').

אכן אשה שיש לה חשש בנדרים יכולה לעשות שליח לבעלה כפי שנפסק **בהלכות נדרים** (יו"ד סימן רל"ד ס"ו) שהגם שאי אפשר להתיר נדר על ידי שליח, בעל נעשה שליח להתיר נדר אשתו משום דאשתו כגופו. וכן כתב הבן איש חי בשו"ת רב פעלים (ח"ד אורח סי' לד שאלה ה') שיאמר נוסח התרת נדרים של שמעון נא רבותינו בעדו ובעד אשתו, ויאמר בפירוש שנדרנו ונשבענו אני ואשתי, והבית דין ישיבו ויאמרו מותרים לכם

בלאו הכי אי אפשר לרחוץ.

מיהו **בשולחן ערוך הרב** (ק"א מהדו"ב לסימן רי"ט) כתב דרק בחמין שהוחמו בשבת נאסר בפושרין, דחומרא הוא שהחמירו בחמין שהוחמו בשבת יותר מחמין שהוחמו מערב שבת אסור, אבל בחמין שהוחמו מערב שבת לא נאסר רק חמין דוקא ולא פושרים. גם **בשו"ת נודע ביהודה** (אורח ח"א סימן כה) הקיל לטבול בפושרין שהוחמו מערב שבת.

עירוב מים חמים וצוננים

כתבו הפוסקים שמותר ליקח ספל שיש בו מים צוננים ולערוך לתוכו מים חמים מהמיחם העומד על האש אם הצוננים מרובים באופן שלא יגיעו המים שבספל לחום שהיד סולדת בו כדי שלא יהא חשש בישול (סי' שיח סעי' יב), ואז מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו או שאר איברים שבגוף במים אלו, וביאר **האגלי טל** (מלאכת האופה ס"ק סו) דכיון שלא התכוין להחם את המים הקרים, רק לקרר את המים החמים אין זה נחשב כמים שהוחמו בשבת, ודינם כמים שהוחמו מערב שבת. וכן פסק **התהלה לדוד** (סק"ז).

להחם מקוה חמה בשבת

רבים נוהגים להקל לטבול במקוה חמה בשבת על פי ההיתר של **הקרבן נתנאל** (שבת פ"ב סי' כד) דטבילה במקוה לא נאסרה בכלל גזירת רחיצה, ואף על פי כן רצוי שיהיו המים מחוממים כבר מערב שבת **דמשנה ברורה** (סק"ז) לא רצה

להקל כדבריו רק במים פושרים ולא במים חמים, ועיקר ההיתר של פושרים הוא רק בחמין שהוחמו מערב שבת כפי שהתבאר, ולכן יש שמכסים את המים בכיסוי עב המחזיק החום עד למחרת בבוקר, כדי שבשבת בבוקר יהיו רק בגדר פושרים, ובדרך כלל היא פחות מ73 מעלות שהוא שיעור פושרים כמובא **בשו"ת מנחת יצחק** (שם).

ובשו"ת תשורת שי (סי' יז) כתב עוד, דטבילה במקוה אינו כרחיצת כל הגוף, רק כרחיצת אבר אחד שמותרת בחמין שהוחמו מערב שבת, ולכן רצוי שלא לחמם את המים בשבת על ידי שעון, אכן לפי מה שהבאנו **מחיודשי רבי עקיבא איגר** שמקיל במים שהוחמו בשבת שלא על ידי מעשה אדם שדינו כחמין שהוחמו מערב שבת, אפשר שאם מחממים המקוה בהסקה אוטומטי על ידי שעון שבת דינו כחמין שהוחמו מערב שבת כפי שהתבאר.

רחיצה בצונן

הנה אף שמן הדין לא אסרו חז"ל רחיצה בצונן בשבת מכל מקום כתבו **הפוסקים** (משנ"ב סק"א) שנקבע מנהג אחרונים עוד מזמן המהר"ל שלא לרחוץ אפילו במים צוננים מחשש שלא לבוא לידי חסידות השיעור שלא יולין את המים שעל גביו ברשות הריב"ז ד' אמות. **ובשו"ת משנה שכיר** (אורח סי' קיט קכ) האריך שמטעם זה אסור לעשות מקלחת אחר המקוה אפילו במים צוננים.

